Tűrr. védve.

Miként lehet szép női kebelt elérni.

A kebel szépsége a női báják egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarlónak. Ennélfogva a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényszeríthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szer, mely a finomtevő hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratié-féle PILULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a legbiztosabb párisi orvosok által jóknak vannak elismerve és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebelt fejlesztik és újra helyrehozzák, a szöveteket erősítik, a vállak csontdudorodásait elsimítják és a kebel idomainak egyáltalában diszkrét tesvonalat kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy a táplálékaik plasztikai anyagokká való alakulását elősegítik, mely utóbbiak a mellájon megállapodnak. Az egyszer elért eredmény rendszerint minden különös ápolás nélkül megmarad. 9233

Ratié-féle Pilules orientales elevenítő hatása által azonfelül fiatal hölgy éppúgy, mint a teljesen kifejlődött asszony. Tehát semmi esetre sem lehetnek a legkevésbbé az egészségre ártalmasak. *(Törvényesen védve.)*

A körülbelül két hónapig tartó gyógyfolyamot könnyű betartani, a megszokott életmód, legcsekélyebb változtatása nélkül. Ára egy doboznak használati utasítással együtt K 6·45, utánvéttel K 6·75. (Szétküldés titoktartás mellett.) *Mindazon dobozok visszautasíttatnak, melyeken a gyáros bélyege nincs és melyeken nem áll a következő lakáscím:*

J. RATIE, Pharmacien, *5. Passage Verdau. Paris.* Raktár Ausztria-Magyarország részére: Budapest, **Török József** gyógysz. Király-u. 12.

Kitüntetve. Alapítva 1879-ben.

A legszebb, legalkalmasabb és legolcsóbb

karácsonyi ajándék

egy életnagyságu arckép, mert örök becse van és egyszersmind szobadiszül, továbbá előnyös nász-, névnapi, születésnapi, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándékul szolgál, de úgy is mint örökös emlék (különösen megholtakra) fölötte alkalmas. Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabb kivitelben készítem el. Nagyság 40:50 cm., ára 3 frt.

Hű hasonlatosságért és tartósságért kezeskedem. A fényképet sérületlen állapotban küldöm vissza. A képet 10 nap alatt elkészítem. (Karácsonyi ajándékul szánt képeket tessék minél előbb megrendelni.)

Bodascher Siegfried, kitüntetett arcképfestészeti műintézete.
Bécs, II., Praterstrasse 61. 9716

Császárfürdő
BUDAPESTEN 9375
téli és nyári gyógyhely.

Elsőrangu. E kénesvizü gyógyfürdő, páratlan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdőkkel pompás ásványvizu uszodákkal, hő- és kádfürdőkkel. Prospektus ingyen bérmentve

Kapható minden gyógyszertárban. 9693

GERMANDRÉE PORHANYÓS ÁLLAPOTBAN és TABLETTÁKBAN

Franczia szabadalom. A szépség titka, ideális illattal felületlenül tartós egészséges és diszkrét. A Germandrée az arczbőrnek egészséges és üde színt ad.
1900 évi Párisi Világkiállítás: **ARANYÉREM**
MIGNOT-BOUCHER, 19, Rue Vivienne, PARIS.
Kapható Török József gyógyszertárában Budapesten.

9681

HÖLGYEIM!

Ne rendeljenek addig ruhakelméket, mig őszi és téli szövet-ujdonságaim mintáit s nagy mosókelme mintakönyvemet, a melyeket ingyen és bérmentve küldök, meg nem tekintettek.

WEINER MÁTYÁS
nőidivat áruháza,
BUDAPEST, 9701
VI. kerület, Andrássy-út 3.

Magyarországi főraktár: **Török József gyógyszertára**, Király-utcza 12 és Andrássy-út 26. 9648

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcsön Részv.-társ.
Irodái: VI. ker., Andrássy-út 5. (saját házában). 9376

Befizetett részvénytőke 10 millió korona. Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében **4%-os kamatozással**, valamint folyószámlában (check-számlán). A 10%-os betétkamat-adót az intézet fizeti. **Leszámitol váltókat, előlegeket nyujt értékpapirokra. VÁLTÓÜZLET** megbizásból teljesiti mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal. Üzleti órák: délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig. **Magyar kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye IV., Ferencziektere 2. szám.** Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körut 18., IV., Ferenczik-tere és Irányi-u. sarkán, VII., Király-u. 57., VIII., József-körut 2., Üllői-út 6.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.
Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísztárgyak.
Üzlethelyiségünk nem a Lánczhiddal szemben, hanem az **Akadémia mellett a Béla-utcza sarkán létezik.** 9706

BELICZAY BÉLA 9718
mézeskalácsos és viaszgyertyaöntő, méz-, viasz- és fáklya-raktára.
Alapittatott 1833.
Budapest, VII., Csányi-utcza 3. szám, saját házában.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA
GÖRÖG ISTVÁN
BUDAPEST
V. ker. Kossuth Lajos utcza 15. sz.
Nagy választék mindenféle üvegekben. Asztali készletek stb.

Igen jutányos árakon!

9686

WACHTL ÉS TÁRSA
fényképészeti czikkek raktára 9663
BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).
Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA ezelőtt KRONFUSZ 9704
csipke, vegyészeti tisztitó- és müfestő-intézete megnagyobbitatott
erőmüvi szőnyegporoló és szőrmeáru megóvó-intézettel.— Megbizások átvételnek:
VIII., Baross-utcza 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő fióküzletekben: IX., Calvin-tér 9. V., Harminczad-utcza 3. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16. *Telefon 57—08.* **VIII., József-körút 2. szám.** *Telefon 57—08.*

Brünner Testvérek
BUDAPEST, 9674
Koronaherczeg-u. 3. sz.
Légszeszluszter, villamosluszter, petroleumlámpák dús választéka.
Ujdonság: legjobb szerkezetü szeszégő.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papiráru és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utcza 38. Telefon 91—48.

Gyárt nagybani elárusitásra következő uj czikkeket
A legkomolyabb családi dobozokat és **diszboritékokat** (levélpapirokkal és boritékokkal), névjegykártyákat, gyászlapokat, **gyászlevélpapirt**, gyásznévjegyeket. Saját gyártmányu **fémsarokkal** ellátott **rajztömböket**, szekrénycsipke és tortapapirokat, továbbá papirtányérokat, plakátcsöveket és különféle összehajtható dobozokat.

Állandó kiállitás a fenti czikkekből a városligeti iparcsarnokban megtekinthető. 9307

Franklin-Társulat nyomdája, Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4. sz.

42. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 19.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12 •
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 16 korona, félévre 8 •
A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egész évre 10 korona, félévre 5 •
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

MÁTYÁS-ÜNNEPÉLYEK KOLOZSVÁRT.

A RÉGEN «kincses Kolozsvár» ismét kincsessé vált: a magyar művészet remek kincsével gazdagodván a Mátyás-szoborban. A leleplezési ünnepély a nagy király emlékezetéhez méltó kegyelettel ment végbe. Lehetett volna még fényesebb, de lelkesebb alig lehetett. A király képviseletében József Ágost főherczeg jelent meg, az uralkodóháznak e rokonszenves, a nemzeti eszmék iránt lelkes érdeklődéssel viseltető tagja. A kormánynak majdnem teljes számmal megjelenése, élén a miniszterelnökkel, a főrendi- és képviselőház nagy számmal képviseltetése, külsőleg is jelezte az ünnepélynek az egész országra szóló jelentőségét.

A szobor minden várakozást felülmúlt. Nem egy, de öt szobrot kapott egyszerre Kolozsvár és az ország. A nagy király hatalmas alakja mellett a nemzetet jelképező mellékalakok mindegyike magában is egy-egy műremek. A közönség kereste is, hogy kiket ábrázolnak. Az ünnepi lakomán a Fadruszt felköszöntő szónok (Szádeczky Lajos, az egyetemen a magyar történelem tanára) a közóhajnak s a mester kívánságának tett eleget, midőn megnevezte őket. A harcz viharában edzett ősz alak *Magyar* Balázs, a nagy király kedvelt vezére (erdélyi vajda, majd horvát bán), mellette *Kinizsi* Pál, a kenyérmezei hős, Csehország zászlajával; jobbra az első alak a másik kenyérmezei győző, *Báthory* István erdélyi vajda, mögötte *Szapo-*

MÁTYÁS KIRÁLY SZOBRA KOLOZSVÁRT FADRUSZ JÁNOSTÓL. Dunky Évrek fényképe után.

Erdélyi fényképe után.

FADRUSZ JÁNOS.

lyai István, a nádor, Bécs és Ausztria kormányzója, a ki a kétfejű-sasos zászlót tartja és hajtja meg Mátyás előtt. A király és nemzet nagyságának és dicsőségének apotheosisa az egész szobor.

A leleplezési ünnepélyt, mely a múlt dicsőségének szólt, a jelennek és jövőnek szánt közművelődési intézetek megnyitása és felavatása követte. Fényesen tanúsították ezek azt, hogy ez a nemzet nemcsak a múltban, a harczi dicsőségben volt nagy és erős, de a jelenben, a béke művében is nagyra törekszik s régi dicsőségét, nagyságát a művelődés fegyvereivel akarja visszavívni.

Mátyás szülőházában *néprajzi muzeumot* rendezett be és avatott fel az Erdélyi Kárpát-Egylet, a mely József Ágost főherczeg védnöksége alatt áll. Évek hosszú sorának buzgó munkája gyűjtötte egybe Erdély népe szellemének sajátos alkotásait. Egy néprajzi bizottság (gróf *Kuun* Géza tiszteleti és *Szádeczky* Lajos ügyvezető elnök vezetése mellett) évek óta gyűjtötte az anyagot, melyet a korán elhúnyt Jankó János egészített ki és rendezett el szakszerűen a Mátyás-ház termeiben. A főherczeget és a kormány tagjait meglepte a múzeum gazdagsága és eredeti, sajátos jellege.

A szépművészeti kiállítás méltán sorakozott az ünnepélyek sorrendjéhez. Ebben festőművészeink mutatták meg, hogy a renaissance királyának szelleme közöttünk is él s hogy Kolozsvárt van művészi élet és tevékenység is.

A földmívesek tisztelgése keretében a föld népe hódolt a népszerű király emlékének, búzakoszorút nyújtván át a királyt képviselő főherczegnek.

A kettős *lakomán* (egy helyen nem férvén el a vendégsereg) magas szárnyalású köszöntők méltatták a nagy nap jelentőségét. *Széll* Kálmán miniszterelnök s gróf *Apponyi* Albert nagyszabású beszédei messze kimagaslottak a pohárköszöntők rendes keretén, Erdély történetének jelentőségét s jövő hivatását méltatván.

Az ünnepélyek második napján a *tudományok* és az *igazságnak* új palotáit avatták fel, ezzel is a tudós és «igazságos» király emlékének kívánván áldozni. A Ferencz József magyar kir. tudomány-egyetem immár 30 esztendős s jelenleg 1700-nál több hallgatója van, de méltó központi főépületet csak most kapott; eddig a régi gubernium ódon épületében szorongott, s csak nemrég épültek fel az orvosi kar nagyszabású új épületei (klinikái) is, melyeknek modern berendezése a külföldi rokonczélú intézetekével is kiállja a versenyt.

Az *egyetem* új központi épületeit a király képviseletében József főherczeg szándékozott felavatni. Szándékában betegsége megakadályozta, a mi felett a rektorhoz intézett s az ünnepélyen felolvasott levelében mély sajnálkozását fejezte ki s megigérte, hogy «tavaszi szemleútja alkalmával *kartársait* meglátogatva, részletesen megnézi áldástelljes működésüket az új, díszes épületekben.» «Addig is fogadják legőszintébb ragaszkodásom kifejezését (irja), melylyel váltig maradok legbensőbb tisztelőjük Dr. *József* főherczeg». A meleghangú levél mély benyomást tett mindenkire s a tanárok büszkék a *kartársra*, a kit az ő egyetemük tett *tiszteleti doktorrá*. A felavatást *Schilling* Lajos rektor megnyitó beszéde után, melyben az egyetem történetét vázolta röviden, dr. *Wlassics* Gyula közoktatási miniszter végezte, emlékedett szellemű beszéddel.

A Mátyás-ünnepélyek sorát az *igazságügyi palota* felavatása fejezte be, melyet *Fekete* Gábor kir. táblai elnök megnyitó beszéde után *Plósz* Sándor igazságügyminiszter avatott fel. Szebb auspiciumok között ez sem kezdhette meg rendeltetését, mint «Mátyás, az igazságos» szellemének varázsa alatt.

A Mátyás-ünnepélyek egész sorozata így olvadt össze, harmoniában dicsőítvén a nagy királyt, a nemzeti hőst, a tudomány és művészet pártfogóját, a nép barátját s az igazság eszményképét.

FADRUSZ JÁNOS.

Mátyás király Kolozsvárott október 12-ikén nagy ünnepélyességek közt leleplezett szobra Fadrusz Jánosnak, a jeles mesternek immár második nagy monumentális emlékműve, a mely előkelő helyet foglal el a magyar művészet történetében.

Fadrusz János, a renaissance-fejedelemnek, igazságos Mátyásnak érczbe öntője, a maga erejéből vált azzá, a mivé lőn. Élettörténetét végig gondolva, szinte úgy tetszik, mintha Vasari könyvében lapozgatnánk, a ki oly egyszerű szavakkal irta le a régi nagy olasz mesterek életét.

Fadrusz Pozsonyban született, 1858 szeptember 2-án. Atyja Fadrusz János, egyszerű majoros ember, a ki szükös viszonyok között tartotta fenn nagyszámú családját. Öt gyermeke született, két leány és három fiú, ez utóbbiak között János a legidősebb. Akaratos, kissé önfejű, de igen jószivű és tanulni vágyó gyermek volt, azonban szülei szegénysége nem engedte meg iskoláztatását. Elemi iskolai elvégzése után lakatos-inasnak adták Feitzelmayer Károly pozsonyi lakatosmesterhez, a hol kitanult s egy finoman vert kapudiszszel remekelt is. Mestere hamar észrevette művészi hajlandóságait és a finomabb mivű dolgokat reá bizta. Egy diszkapuját ki is állitotta egy iparkiállításon s dijat is nyert vele. Ekkor már Fadrusz sokat rajzolt, faragott, különösen Doré bibliáját másolta nagy ügyességgel. Engel Károly pozsonyi városi rajziskolájában is tanult rajzolni. Lelkében a művészi pálya ábrándképei ébredeztek. A szerencsés véletlen folytán Zay-Ugróczra került a fafaragó iskolába, a hol négy évig dolgozott, a mig be nem sorozták katonának. Katonáskodásának elvégzése után Pozsonyba visszatérve, fafaragványaival tartotta fönn magát.

Ez időből számos művészi kivitelű fafaragványa maradt, főleg a Palugyay-család birtokában, a kik tehetségét már ez időben méltányolták. *Az emberi életről* készült allegoriájával keltett maga iránt különösebb érdeklődést. Pajzs közepén van egy szépen mintázott, fátyolozott arcz, egy urnából lombos ág fakad alatta, mely kisebb ágakban, levelekben folytatódik. Az egyes levelekből bontakozik ki az életet jelképező négy alak: a pille után kezét nyujtó gyermek, a fiatal leány, a férfi és a törődött öregasszony, a halál rejtelmes fátyolával. A Palugyay-család birtokában van még egy pár ily finoman kidolgozott fafaragványa, egy remek családi czimer, egy csinos gyertyatartó, mely a sas és kigyó viadalát ábrázolja.

1883-ban Hummel emlékszobra javára műkiállitást rendeztek Pozsonyban. Batka János városi levéltárosnak, a kiállitás rendezőjének a fiatal Fadrusz János egy reliefet vitt el, mely Ahasverus-t ábrázolta. Ez a műve gipszből van ugyan öntve, de ő egészen a fafaragás technikájával készítette el, mert agyaggal még akkor nem tudott dolgozni. Munkája a kifejezés erőteljes hatásával általános feltünést keltett. A kiállitás folyamán később egy öreg asszony arczképét is kiállitotta. Batka János mindent elkövetett, hogy a műbarátok figyelmét felhivja a fiatal művészre s mikor Trefort Ágost, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter, a ki akkor Pozsony város egyik képviselője volt, a kiállitás megtekintésére Pozsonyba utazott, bemutatták neki Fadruszt. A miniszter meg is igérte, hogy pártját fogja. Az igért pártfogás azonban elmaradt. Fadrusz ezalatt tányér-dekorácziókat rajzolt egy porczellánkereskedő czég számára s ebből tartotta fenn magát. Pozsonyban ismeretesekké váltak ügyes rajzai, később egy Krisztus-fejet ábrázoló relief-je, de pártfogásra nem tudott szert tenni. Időközben résztvett az 1885-iki országos kiállitáson tányér-dekorácziókkal és díjat is nyert.

Végre jóembereinek sikerült a pozsonyi származású bécsi szobrász, Tilgner Viktor érdeklődését felkelteni iránta, kinek ajánlatára a pozsonyi első takarékpénztár ösztöndijat adott a fiatal művésznek, Tilgner maga pedig felvette tanitványai közé. Fadrusz előtt új világ nyilt meg Bécsben. Most látta csak, mily messze a czél, melyet maga elé kitüzött s mily óriási nehézségekkel kell még megküzdenie. De nem csüggedt. Nagy buzgalommal kezdett dolgozni a mester mellett, hogy megszerezze a tekhnikai ismereteket is. Csakhamar alkotni kezdett. Ez időben (1888) egy mellszobrát a pozsonyi műbarátok nagy elismeréssel fogadták, örömmel észlelve gyors haladását. Nemsokára ezután elhagyta Tilgnert s Hellmer mellé állott be a bécsi akadémiára. Ez időben készitette az öreg Ortvaynét ábrázoló érdekes mellszobrát, melynek találó jellemzése a fiatal művész első komolyabb sikere. A bécsi akadémián az Amazonok csatáját ábrázoló rajzával díjat nyert, majd megcsinálta nagy sikerű «Krisztus a keresztfán» czimű művét, melylyel 1893-ban az ezer forintos kiállitási nagy díjat nyerte a magyar képzőművészeti társulat kiállitásán. Ez a műve, mely a magyar művészi körökben is ismertté tette nevét, az 1900. párisi kiállitáson szintén nagy elismerést aratott és egy angol műbarát meg is vette.

1893 juniusában mutatta be Fadrusz Pozsonyban Mária-Terézia szobrának mintáját, melyet nagy lelkesedéssel fogadtak. Négy esztendővel később, 1897 májusában leleplezték a carrarai márványból készült ritka szép emlék-

művet, melylyel a fiatal művész egyszerre az ország legelső szobrászművészei közé emelkedett. 1893-ban részt vett a kolozsvári Mátyás király szoborpályázaton is, a hol az első dijat nyerte és a kivitellel is őt bizták meg. A zilahi Wesselényi-szobrot csak nemrég leplezték le, báró Wenckheim Béla kisbéri lovasszobrát tavaly. Jelenleg Tisza Lajos szegedi szobrán és a pozsonyi Petőfi-szobron dolgozik. Az Erzsébet királyné emlékére hirdetett pályázaton is szép erkölcsi sikert aratott. Az alkotó erejének javában, művészi erővel és lelkesedéssel dolgozó művésztől még sok kitünő alkotást várhatunk.

Lázár Béla.

MELLÉKALAKOK A KOLOZSVÁRI MÁTYÁS-SZOBRON, FADRUSZ JÁNOSTÓL.

Dunky fivérek fényképei után.

MÁTYÁS PÁRBAJA.*

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Holubár szegény köznemes fiú volt, termetben Góliáth, vállban széles, bikanyakáról hatalmas fej emelkedett, ruganyos izmaiban rendkivüli erő lakozék, úgy, hogy abból a kis cseh faluból, a hol élt, s a hol — örökösen verekedvén, — sok pajtása csontját betörte, az «aranyos» Prágáig szállt a híre.

Mint java ifjú azután maga is oda került pályát törni, de csak egy czimig vitte. «Cseh óriás» lett a neve György király udvarában, a hol nyers erejét nagy ügyességgel párositva, olyan tökélyre tett szert az akkori virtusos verekedésekben, voltak légyen azok akár birokra, akár törre, lándzsára vagy kardra, ha gyalog, ha lóháton, hogy mindeneket fölülmúla; a vitézi tornákon pedig, melyeket György király a Hradsin udvarán rendezett, két éven át pehelykönnyűséggel verte le rendre a cseh daliákat. A mi nem is volt jó ám nézve, mert a végén senki sem akart vele mérkőzni, s azok, a kiket letiport, hatalmas családok sarjai, nem győzték a királyt ellene hargolni, ki is hallgatván rájuk, a helyett, hogy udvaránál tartaná vitézek vitézének, kinevezé sáfárnak messze valahová, a királyi bányákhoz, a hol a napfény se süthessen rá.

Holubár vitézt nagyon elkeserité ez az eljárás, s dúlva-fúlva jelent meg a király színe előtt, hogy szemére vesse:

— Minden vezéredet legyőztem, uram király, s a jutalom ime, hogy a föld alá küldesz engem.

— Hát igen, — felelte Podjebrád — hogy a koboldokat is győzd le és csikard ki tőlük az érczeket.

— Az én mesterségem a gerely, a kard, de nem a csákány. Engem olyan helyre tegyen fölséged, a hol verekedhessem.

A király kelletlenül vont vállat.

— Hja, a nagy háborúknak vége van. Itthon — tette hozzá kedélyesen, — már csak a híveimet verheted földhöz, az pedig nekem nem haszon, nekik nem gyönyörüség. Azt is beláthatod, édes fiam, hogy a kedvedért nem üzenhetek háborút senkinek. Ha hát mindenáron verekedni akarsz, keress magadnak ellenséget a saját szakálladra, de itthon nekem ne verekedj.

Ezt aztán úgy vette Holubár, mint útilaput, s eladván, a mi csekély vagyonkája volt, felszerelve magát és szolgáját lovag módra, az akkori idők divatja szerint elindult világot látni, hirt, dicsőséget szerezni az ökleivel.

Bolondtól jött tanács lehetett, hogy Mainzba vette útját, mbár adhatta okos ember is, mert Mainz akkor épen tele volt herczegekkel, lovagokkal. Birodalmi gyülést tartott akkor ott Fridrik császár.

A gyülekező rendek, a kik váltott lovakon jöttek s mindenféle eseményt felszedtek útközben a vendéglőkben, előre meghozták a hirt.

— Egy óriás közeleg Mainz felé. Valami Holubár nevű, a ki minden csehet legyőzött. Irtózatos erejével összemorzsolja a legügyesebb vitézeket, mint a pozdorját. Sulya alatt megdobban a föld, ha egyet lép s hatalmas lovának bordái ropognak, csikorognak alatta. Azért halad oly lassan a szörnyeteg, mert minden vendéglőnél pihennie kell a lónak. De holnap, holnapután mégis ideér és mérkőzésre szólítja fel a német leventéket. Hát csak tessék készülődni.

Lett nagy megrökönyödés, suttogás, találgatás, kinek kellene sorompóba állni. Ennekannak. Egyébről sem beszéltek, mint a legyőzhetetlen cseh vitézről. Igazán kellemetlen egy dolog, most, mikor annyi komoly tanácskozni való van! Milyen szégyen lenne, ha senki se állna ki. De hát még az, ha azokat, a kik kiállnak, legyőzné? Legokosabb volna, ha be se eresztenék a városba.

Langenhorst Gáspár, Mainz polgármestere, erős szimatú ember volt, a ki mindig el tudta találni, hogy mit akarnak a nagy urak, lőn hát, hogy egy napon lovas ember jelent meg a város kapujánál, az ott fel s alá czirkáló alabárdos őrségnél.

— A polgármester nevében! — monda és mutatta a polgármester gyürüjét. Langenhorst Gáspár polgármester azt rendelé tinéktek, hogy ha egy Holubár nevű cseh vitéz szolgájával, vagy a nélkül közelednék a városhoz, zárjátok be előle a kapút, hadd menjen Isten hirével másfelé!

Az örök hadnagya meghajolt:

— A parancs szerint járunk el.

Alig hogy visszavágtatott a lovas, egy landsknecht jött lihegve az őrséghez:

— A császár nevében! — mondá s mutatta a császár gyürüjét. Ő Felsége rendeli nektek, ha egy Holubár nevű cseh vitéz érkezik, ereszszétek be a kapún és kisérjétek nyomban a palotájába.

A kapuőrök hadnagya meghajolt:

— A parancs teljesitve lesz.

Az örök összenéztek, s mondák:

— Úgy, de melyik a parancs a kettő közül, mert egyik a másikat rontja.

— Nohát, a császár parancsát teljesitjük, mert az nagyobb úr.

— Igaz, de mi a polgármester szolgái vagyunk.

— Igaz, de a polgármester is csak szolgája a császárnak.

Így aztán a császár parancsán jártak; az érkező Holubár előtt leereszték dárdáikat és tágra nyitották a kapuszárnyakat, majd kürtök harsogása közt kisérték a Fridrik palotájába.

A lever-re összegyült urak kivánesian tolongtak az ablakokhoz, tünődve, találgatva, miért rontotta meg ő felsége a Langenhorst intézkedését?

Hm, bizonyosan nem hiába. Úgy ismerték a császárt, a ki a fűzfából is aranyat tud kihúzni. Minden apró dolgot, vagy nagy dolgot a szerint hánytorgat meg elméjében, hogy mit hoz a konyhára. Ez pénzt, az renomét, a mi mindegy. Mert a renoméból ismét csak pénzt lehet csinálni. Azt meg ő nagyon értette. Mihelyt jelentették neki a Holubár megérkezését, a legbelső termébe vonült, a hová a kamarások füle el nem hat; ott fogadta az idegen lovagot.

— Hallottuk a híredet, Holubár! Légy szívesen fogadva udvarunkban, ha nekünk akarsz szolgálni.

Holubár meghajlott térdben:

— Nincs édesebb álmom annál!

— Roppant erődet, ügyességedet méltányoljuk. S ha mérkőzni akarsz lovagjainkkal, ennek se álljuk útját. Sőt különös megbecsülésképp a fiam, Miksa herczeg száll ki majd veled vitézi bajra.

Holubár arcza kipirult a nagy tisztességtől,

* Mikszáth ezt a rajzot egy történeti regés könyv számára irta.

hogy egy császári herczeggel mérheti össze a landzsáját.

— Köszönöm a nagy kegyet, — rebegte elfogódottan.

— De, — folytatta a császár, egy hangárnyalattal még nyájasabban, — kiméini kell a herczeget, hiszen értesz . . .

— Minden esetre fölség, vigyázni fogok, hogy jelentékenyen meg ne sérüljön és hogy esés közben is . . .

— Mit, esés közben! — kiáltott föl a császár ingerülten. — Hát megbolondúltál, Holubár. No, mit bámulsz úgy? Hát még most se érted, hogy a herczegnek kell győztesnek maradnia, még pedig úgy, hogy a győzelemhez könnyen jutottnak ne látszassék.

— Szóval, hogy én törjem be a bordáimat, — mondá a cseh lovag a csalódástól keserű hangon. — De hátha mégis megfordítva történnék?

— Az életeddel lakolnál, Holubár!

lenni ennek a kettőnek. Miksának megszerzi előbb a magyarok szivét, meglehet, hogy a korona így majd utána jön. Épen jókor van itt ez a Holubár!

De Holubár akkor talán már ott sem volt, egy kis sétalovaglás ürügye alatt elhagyta szolgájával a palotát s aztán gyű, ki a város kapuján s el örökre. Az örök nem akadályozták. Németek voltak, következésképen alaposak. A bejövetelre volt utasításuk, de a kijövetelre nem.

(Vége következik.)

FERENCZY MÁTYÁS-SZOBRA.

Igazságos Mátyás királyunk legendai alakja már a múlt század negyvenes éveiben is lelkesítette egy szepesi honfitársunkat, *Alexit*, a ki az akkori idők hires követje, Zsedényi Ede pártfogásával végezte Bécsben művészi tanúlmányait.

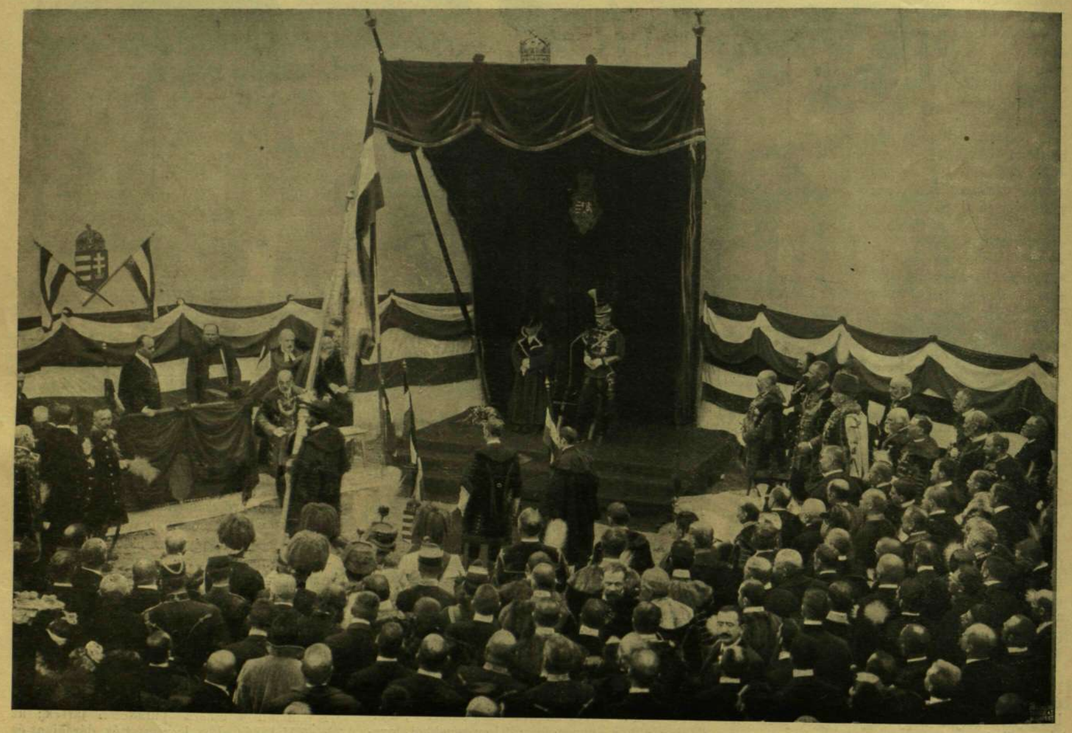

Csizhegyi Sándor fényképe után.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYLET ERZSÉBET-ZÁSZLAJÁNAK FELAVATÁSA MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZÁNAK UDVARÁN.

A cseh meghökkent. Érezte, hogy bajban van, «igent» nem mondhat, «nem»-et veszedelmes mondani.

— Nagyon nehéz feladat fölség, meggondolási időért könyörgök!

— Hát gondold meg holnapig s pihend ki itt magadat palotámban, légy vendégem addig.

Holubár visszavonúlt, de gondolkozásra nem volt szüksége, tisztában volt ő magával: a dicsőséget szomjuhozta lelke s jó hirnevét nem adja el. Oh, milyen gyáva ajánlat! A fogait csikorgatta dühében, hogy milyen rosz udvarhoz került. A férfibátorság az egyetlen, a mihez nem lehet pénzzel, kerülő utakkal jutni, itt maga a császár kisérel meg ilyesmit. Teremhetnek-e hősök olyan helyen, a hol ez a felfogás fertőzi a levegőt?

Frigyes császár ezalatt aranyos terveit szötte felső termeiben, hogy mennyire ráférne fiára egy kis vitézi nimbusz. Épen jókor jött ide ez a Holubár. Miksa győzelmi hire világul fut, dalokba öntve szágúld s megbatja a magyarokat. Mert épen a magyarokra utazott Fridrik akkoriban. A mi ő neki nem sikerült, jobban beválik majd a fiánál. A korona nála volt, de a magyarok szive nem jött utána, pedig együtt kell

1844-ben készítette el a nagy király szobrának mintáját és Pozsonyban a rendek tábláján az elnöki szék mögött, a vörös függönynyel bevont ajtó előtt állította ki, hol sokan megnézték s a politikai élet több kitünősége meg is rendelte.

A minta később a pesti műkiállításra került, a hol meglehetős feltünést is keltett, főleg a mintázó művész ifjú korа miatt. De a szobor nem volt nagyobb arányú s meglátszott rajta, hogy kezdő műve. Így nagyobb hatást nem is érhetett el s csak mint tehetséges próbálkozás jöhetett számba.

Első jelentékenyebb magyar szobrászunk, *Ferenczy* István is akkor alkotta meg az esztergomi főtemplomban levő «István vértanu»-ját s a Nemzeti Múzeumban álló «Pásztor lány»-át, Kisfaludy Károly emlékét, stb. Külföldön, Thorwaldsen műtermében vonta magára első izben József nádor figyelmét, a ki aztán öt éven át nagylelkűleg segélyezte pályáján, — Rudnay herczegprimás által haza hivatva, hogy az esztergomi székesegyház diszitését átvegye, csekély megtakarított pénzével Budán műtermet nyitott. Azonban áldozatkész Maecenásának kevéssel rá bekövetkezett halála miatt füstbe

mentek reményei s a tehetséges magyar szobrász két évig volt kénytelen itthon munka nélkül tengődni. Képző intézete majdnem üresen állt, megrendelőkre hiába várt s nagy fáradsággal és utánjárással fölfedezett márvány-bányája is használatlanúl hevert.

Ekkor történt, hogy nehány lelkes hazafi Pestmegye másodalispánja, *Simoncsics* János elnöklete alatt 1839 októberében össze állott, hogy a hazai szobrászat pártolására országos mozgalmat indítson, mely lehetővé tegye, hogy nemzetünk nagyjainak emléke Ferenczy által *hazai fehér márványból* készítendő s alkalmas közhelyen felállítandó szobrokban örökittessék meg. Elsőnek Hollós Mátyást választotta a bizottság, kit — úgymond — «mint királyt, hadvezért, mint embert, mint a tudományok s szépmesterségek barátját, kegyelőjét, egyaránt nagynak, a haza s emberiség jóltevőjének ismerünk.»

A kibocsátott felhivás, melyet Simoncsicson kivül még Földváry Gábor, Fáy András, Ráday Gedeon, Nyáry Pál stb. irtak alá, az aláirási summát egy frttól ötven frtig terjedő összegben szabta meg, úgy azonban, hogy a mi az aláirandó pénzösszegből az emlék költségei után fönmarad, azt a társaság belátása szerint vagy más hasonnemű emlék létesitésére, vagy pedig egy szobrász-képző intézetre fordítsa. Egyúttal az emlék felállítása helyéül Pestet vagy Budát jelölte meg, s az alakúló nagygyűlés napjául 1840 január 12-ik napját tűzte ki, Pestmegye nagytermében.

A mondott napon össze is ült 58 részvényes, titkos szavazattal elnökké *Fáy* András, pénztárnokká *Ilkey* Sándort, jegyzővé *Nyáry* Pált választva meg, de mivel a gyűjtési ívek még nem folytak mind be, tanácskozásait március 15-ére halasztotta, miután még a már felszólítottakon kívül újabban herczeg *Esterházy* Pált, gróf *Széchenyi* Istvánnét, *Zsivora* Györgyöt, *Helmeczy* Mihályt, *Hajnik* Pált, *Sárossy* Gyulát, stb. is fölkérte a gyűjtésre.

A nemzet fölbuzdúlt lelkesedése nem is késett a hazafias eszme fölkarolásával. Az aláirások szépen gyültek, egyesek buzdító levelekkel, indit-

Jantyik Mátyás rajza.

A MÁTYÁS-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYÉRŐL. — FADRUSZ JÁNOS BEMUTATJA A SZOBROT JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEGNEK.

Márczius 15-éig már a szétküldött 439 ív közül 26 érkezett vissza összesen 3370 pengő forint aláirással. De mi volt ez még a Ferenczy által kerek 100,000 forintban előirányzott összeghez, a melyből az ő számitása szerint csak a fehér márványalakokkal és trofeumokkal ékített talapzathoz 28,000 frt kellett, maga a 16 láb magas ércz lovasszobor szintén trofeumokkal diszítve 42,000 forintba került volna, a többi összeget pedig a «szentély» belsejének finom márvány-kidolgozása emésztette volna fel.

Ferenczy, mint ebből is láthatjuk, lóháton tervezte az igazságos Mátyás királyt, alatta a földön elszórt paizsok, sisakok s egyéb hadi szerek közt vágtatva, de mind a mellett lehető nyugalomban ülve, régi szabású öltözetben, olyan formán, mint II. József császár szobra Bécsben, feje körül borostyánnal. A szobor érczből lett volna készitve, magassága 16 láb, a talapzattal együtt 37 láb; belől, a mozaik-tértől kezdve pedig talapzattal együtt 42 láb. Két oldalát dombormüveknek szánta a művész, még pedig

ványokkal keresték fel az elnökséget. Így gróf *Bethlen* Lajos azt az eszmét vetette fel, hogy jó volna a készítendő szobor tervrajzát is lithografálva szétküldetni az aláirási ivekkel együtt. A minden szép ügyért hevülni tudó *Cserey* Farkas egyenesen a budai királyi várpalotát kivánta a felállítandó szobor helyéül megjelölni s egyúttal közölte szolgája nyilatkozatát, a ki hallván a tervről, így kiáltott fel: «Úgy hallom, a magyarok oszlopot emelnek Mátyás királynak. Szegény legény vagyok, uram, de ha koplalnom kell is, nagy örömmel adok e végre, a mennyit adhatok.» *Tatay* János, úgy látszik, nem bizott még a hazai mester képességében sem, hanem lelkesedése elragadtatásával azt szerette volna, hogy nagy királyunk szobrát Európa leghiresebb művésze öntse érczbe s a Szent György-téren állitsák fel.

mindkét felől 20—25 alaknak, csupa fehér márványból.

Ezek egyikének tárgya volt Mátyás, a mint igazságot szolgáltat, alatta e felirással: «A törvények védőjének». Mátyás itt trónjából fölkelve, a hozzá folyamodó nép előtt, a törvénytáblára mutat, mellette az oltár, mérőserpenyő, pallos, a törvények szentségét, egyenlőségét és szigorát jelképezték. A királylyal szemben minden rendű és rangú nép áll, részint helyeslő felkiáltások mozdulatával, részint esküre emelve kezét, hogy a törvényeket ezentúl is hiven megtartja.

A másik oldalán levő féldombormü e feliratal: «A szép és jó tudományok ápolójának». Mátyást felesége Beatrix mellett ülve mutatta, körötte tudósok, csillagászok, mathematikusok, orvosok. A képzőművészeteket itt tervek és műszerek erzékitik meg, mellettök a zene hivatott képviselői. Egy költő ép versét olvassa fel s a királyné annyira elérzékenyül, hogy Mátyás egy intéssel hirtelen félbeszakasztja az olvasást, mig a körülállók arczán szintén meghatottság tükröződik.

A hátulsó oldalt Trajan oszlopa mintájára trofeumok diszitik, alattok e felirás: «A legjobb király emlékezetének háládatos utódi.»

De legérdekesebb volt Ferenczy tervében a «szentély». Az előhomlokzaton levő erős vas-ajtó egy földalatti üregbe vezetett, hol a lépcsőn lemenve, szemközt Mátyás természetes nagyságú mellképe kötötte le a figyelmet, mögötte nagy fehér márványtáblával, mely Mátyás életének rövid, de kimeritő leirását tartalmazta. Mellette jobbról és balról két történeti jelenet fehér márványból, egyik Mátyást atyja sirjánál ábrázolva; itt fekszik Hunyadi János, a nagy hős páncélba öltözötten a siron s mellette fia szintén páncélban és sisakban jelenik meg. A másik jelenet Mátyás a Szilágyi táborában, a mint nagybátyjával kibékül. Általán az volt Ferenczy művészi gondolata, hogy míg kívülről, a talapzaton a nemzet nagy királyát közjogi és kormányzati szereplésében, mint hőst, törvényszolgáltatót, a tudományok és művészetek barátját tünteti föl, addig bent a «szentély»-ben, mint a sors sulyos keze alatt szenvedő embert jeleniti meg.

A terem negyedik oldalát a bejáró ajtó foglalja el, fölötte nagy karos székben az ősz szakállas Idő szobra áll őrt, lábánál a 12 égi jel, Saturnus mint az évek s Jupiter mint az örök végzet istensége.

Mind a négy kép fölött hadi trofeumok vonúlnak végig, fölöttük hármas koszorú, ezek fölött a párkányzat, még feljebb a kis terem mind szükebbre szorúl össze s legfeljebb két lábnyi nyilású ablakban végződik, honnan az egész terem világosságát kapja.

Jellemző; hogy a szobormű helyéül Ferenczy legkevésbbé tartotta alkalmasnak a budai Szentgyörgy-teret, már csak annál a képzettársításnál fogva is, mely azt a helyet, a hol Mátyás testvére vére folyt, a művészi eszme összhangjára zavaróvá tette volna. Ferenczy tervének a pesti nagy piacz közepén találta volna méltó hátterét, a mint hogy akkor még más alkalmas hely nem is volt. Anyagát az Ó-Buda határán, Szent-Endre környékén előforduló zöld bazalt egy neméből szerezte volna be, melyből csak az egyiptomiak dolgoztak s melynek közelsége az előállitás költségeit tetemesen csökkentette volna.

A nemzeti forrongás bekövetkezett évei nem engedték megvalósitani Ferenczy tervét, az adakozások lassan folytak, a kedélyekre a nagy politikai átalakulások előérzete nehezedett, melyben a nemzetnek mindent koczkára kellett tennie, — múltját s jövőjét. Mátyás emlék-szobrának ügye feledésbe merült. Az adósságot, melyet ezelőtt több mint hatvan évvel magára vállalt, csak most rótta le a magyar társadalom nagy királyával szemben.

AZ ORSZÁGHÁZA.

Im áll a ház, az ország büszke háza,
Nagy és fenséges, ég felé szökő.
Népem hitét, reményét magyarázza,
Csipkés falán virágot hajt a kő.

Midőn belép, az ember szinte szédül
A boltives, roppant tető alatt;
Szeme káprázik a csarnok diszétül,
S eltölti lelkét néma ámulat.

Csiszolt márvány sok színű ragyogása,
Aranynyal írott gazdag oszlopok . . .
Körülvesz a tündérmesék varázsa,
S szorongó szívem lázasan dobog.

Hazám, nagyságodat jelenti házad
Pazar pompája, mely felém ragyog?
Hátad megett sok gyászemlékü század . . .
Előtted már nagy, fényes századok?

Szent földeden nem folyt a vér hiában,
A honfiszív mit árként hullata,
Erényedért s mult szenvedés dijában
Valóra vált prófétád jóslata.

A négy folyam gazdag tájéka szebb lett,
Mint volt világverő Mátyás alatt.
Önérzet és erő dagasztja kebled,
Hevít a tettvágy, hajt az akarat;

Serkent a kor folyvást előre törni,
Serény munkában milliónyi kar,
S ezer csodáját kápráztatva termi
A tudomány, müvészet és ipar.

Kél Budapest Széchényi álmaképen
Gyár gyár után, új s új palotasor,
S a nagy város száz lüktető erében
Ifjúi élet pezsgő árja forr . . .

Künn forr a lét. Csak fátyolozva hallom.
A sürge zaj méhdongás idebenn,
S a déli nap, mint rózsaszínű alkony
Szürődik át a színes üvegen.

Arnyak borongnak a boltívek alján,
Árnyak kelnek az oszlopok mögül,
Árnyak suhannak, és lelkemre halvány
Kisértetként a kétség árnya ül.

Oh, szép a sürgő lázas kor; de ép-e
A fényes, síma héj alatt a mag?
Ifjú-e hát valóban Árpád népe,
Vagy ifjat mímelő erőtlen agg?

Hódítja-é a hont, vagy vétke veszti?
Talpa alatt szilárd-e még a föld?
Meg tudja-é becsülni, védelmezni,
Mit az apáktól örökölt? . . .

Minő zavart, ijesztő, ferde hangok!*
Mind átkozódik, káromol, perel,
S a szivet, mint a félrevert harangok,
Bódult, vak félelemmel töltik el.

Lenn zúg a nép, Istent, hazát tagadva,
Fenn léhaság, viszály, fagyos közöny,
Körül pedig reánk tör, feldagadva,
A külfaj árja, mint a vizözön.

Te föld, apáink sirja, annyi emlék
Szentségtartója ezredéven át,
A porló szivek égő honszerelmét
Keltsd ki a rög közül virág gyanánt.

Tedd mind magyarrá, kit csak kebled ápol,
Ne tűrj meg áruló sehonnait;
De részesitsd áldásod legjavából
S térítsd meg újra tévedt gyermekid.

* E verset 1898-ban irtam, az alföldi munkásmozgalom idejében. *A szerző.*

Dunky fivérek fényképe.

MÁTYÁS KIRÁLY SZOBRA A LELEPLEZÉS UTÁN.

Te ház pedig, hazámnak büszke háza,
Mi honszerelmünk szentegyháza légy.
Hol a hivő a port előbb lerázza,
Hová csupán saru-leoldva lép.

Ne járjon itt könnyelmüség, botorság,
Némuljon önzés, versengés, viszály,
Értse, ki a honnak intézi sorsát:
Áldás vagy átok, mely fejére száll.

Ha példa kell, gyászos, keserves, intő,
Sok százados bajunk beszélni fog;
Ha példa kell, magasztos, lelkesítő,
Történetünk lapján az is ragyog.

Hit és erő, tehetség, tiszta jellem
Találjon e falak közt tettre tért;
Kész küzdeni, ha kell, a végzet ellen
S áldozni mindent a hon üdveért.

Vargha Gyula.

MÁTYÁS KIRÁLY DUNAI HAJÓHADA.

Most, midőn a nagy királyt dicsőíti minden ajk, mikor dicsőségétől visszhangzik hegy és völgy, ne mulaszszuk el tanulságúl minden oldalról megvilágítani nagy alakját.

Mátyásnak minden gondolata arra irányúlt, hogy nemzete jövőjét szilárd alapokra fektesse. Szemei előtt állottak a mult tapasztalatai, mikor az ország főurai sokszor a legválságosabb perczekben távol maradtak hadaikkal, végveszedelembe sodorva a hazát s ezért megteremtette a a «*fekete sereget*», Európában az első állandó hadsereget. Azt is felismerte, hogy az ország legfontosabb stratégiai vonalának, a Dunának, védelmére az erős hajóraj a legerősebb biztosítékok egyike. Intésül szolgálhatott neki az is, hogy nagyrevű atyja mily hasznát vette naszádjainak Nándor-Fehérvárnak a törökök ostromától való felmentésénél.

Első gondjai közé tartozott tehát az is, hogy a dunai vizi erőt szilárd alapokra fektesse és harczképessé tegye. Állomásokat rendeztetett be az egyes osztályok számára: Győrött, Komáromban, Budán, Kevén (a Csepel-szigeten), Futakon, Péterváradon, Zalánkeménben, Zimonyban, Nándorfehérvártt, Szendrőn, Galambóczon. A Dráván Illok, a Száván Sabácz és Szent-Demeter volt táborozó helyük. A fő hajó-építő hely Komáromban volt. Nándorfehérvártt kikötőt építtetett, melyet faragott kövekből emelt gátak fogtak körül, hatalmas ágyúkkal megrakott bástyák védték és vas kapu zárta el.*

Számos új hajót építtetett s ezeknek legénységét, a királyi naszádosokat, zsoldosokkal egészítette ki, jó részt a török iga alól Magyarországba menekülő szerbekkel. Ezek az újabban felfogadott naszádosok földeket kaptak a dunamenti kincstári birtokokból, de kötelesek voltak bármikor s az ország határain kívül is szolgálatot teljesíteni. A fegyelem igen szigorú volt, a zsold rendesen kijárt nekik. Hogy az új és régi hajósok közt, a kik csak háború idején voltak kötelesek hajóikkal a zászló alá sorakozni, minden különbség megszünjék, a király a testületi nemességet az előbbiekre is kiterjesztette. Saját biráik itélkeztek felettük, az ú. n. judices navales. Rosz hirű vagy biróilag már büntetett egyének nem léphettek testületükbe. Példás volt a kötelességtudás e vitéz testületben, mely tántoríthatatlan hűséggel viseltetett a korona és ország iránt.

Mikor Szokolyi Péter és Mihály a Szerémségbe 1462-ben betört, Ali béget utolérték és csatára kényszerítették, a naszádosok széjjel szórták a török hajókat s elvágták Ali bég visszavonulási vonalát, úgy, hogy csak kevesed magával menekült meg. 1476-ban Ali és Skander pasák felhasználták azt az alkalmat, hogy Mátyás Frigyes császárral állott háborúban, betörtek az országba, pusztítván s égetvén mindent maguk előtt. Mátyás leküldte délre a hajóraj egy részét, mely addig a Duna felső részén volt elfoglalva s azt a parancsot adta neki, hogy vágja el a törökök visszavonulási vonalát. A király Posaninnál fényes győzelmet aratott a törökök felett, a kik hanyatt-homlok futottak a Duna felé. A naszádosok azonban, a kik időközben a török flottát széjjelverték és hajói nagyobb részét elfogták, rajtuk ütöttek a menekülő törökökön, úgy, hogy csak magának Ali pasának sikerült nagy bajjal csónakon megmenekülni. A többieket, köztük Skander pasát, mind levágták. E győzelem emlékére a király érmet veretett s osztatott ki a hadsereg s a naszádosok közt. Egy ily érem megvan a Nemzeti Múzeumban is.

A hajóhad erejére világot vet a firenzei fejedelem, Medici Lőrincz követének a «Bibliotheca Laurentianá»-ban őrzött egykorú jelentése. E jelentés szerint Mátyás király akkori hajóhada 330 hajóból állott, 12,600 emberrel, köztük 1700 lándzsás, 1200 nehéz fegyverzetű gyalogos, számos pattantyús, muskétás és kézíjas. A hajók közt volt 16 nagy gálya, mindegyik 48 evezővel, négy árboczczal, 300 fegyveressel, négy százfontos bombavetővel, 200 pisside manuali (állványos muskéták) és száz carabotánnal. A bombavetőket három-három ember szolgálta ki. E 330 hajón kívül 34 naszád állandóan Nándorfehérvártt állomásozott. Mindenik naszádhoz tartozott 18 evezős, 18 muskétás és két ágyú-irányzó. Hoszú előrészükön egy carabotán volt felállítva, mely 40 fontos golyókat vetett. Volt még a királyi hajóhadon nyolcz nagy bombárda, nyolcz nagy vetőgép, azután trabuccók s még 20 nagy mozsár, a melyek 150 fontos kőgolyókat vetettek.

E hajóhad, folytatja jelentésünk, ha a parton kikötött, oly nagy mennyiségű építőfát, rudat és lánczot vitt magával, hogy képes volt két óra alatt várat építeni 7—8000 ember számára, mely a szárazföldről védte a flottát. E vár 40 tábori kigyóval, mozsárral és bombárddal volt felfegyverezhető s a folyón 16 jól felfegyverzett hajó őrizte. A flottához tartozott 5000 huszár, a kik a Duna mentén kisérték. A jelentésen a következő felirat olvasható: «L'armata e flotta di sua Maesta il Re d'Ungheria.» (Ő Felsége a magyar király hadserege és flottája.) Ennél hatalmasabb hajóhadat nem hordoztak még a Duna hullámai. Bonfini is beszél a «tornyok»-ról, melyekkel a hajók az ágyúk és vetőgépek számára el voltak látva.

A pápa nagy reményekkel viseltetett e nagyszerű hadi készülődések iránt és sürgette a háborút a török császár ellen. Mátyás 1480 január 29-én irja Frigyesnek, hogy a vele kötött békeszerződésben, a pápa sürgetése folytán tett igéretéhez képest tavaszkor megindítja a háborút a félhold ellen s hogy 24 új hajó számára a felszerelési tárgyakat megvette a római birodalomban; eresztené tehát szabadon keresztül a lőport, ágyúkat s egyéb felszerelési tárgyakat hozó hajókat. Az álnok római császár azonban nem hogy segítségére jött volna, a mint azt a pápának megigérte, hanem betört újra az ország nyugati részébe, nagy pusztítást téve e vidéken s természetesen a 24 hajót sem bocsátotta keresztül.

Mikor Mátyás a Temesvárnál táborozó Kinizsynek parancsot adott, hogy indúljon el 32,000 emberével s mindenek előtt szabadítsa fel Szerbiát, a hajórajnak egy részét támogatására alája rendelte. Parancsnoka ennek Rozgonyi László volt, alparancsnoka Brankovics Vuk szerb knéz, ki hajóival szintén hozzá csatlakozott. Mikor Rozgonyi Kinizsy hadseregét a Dunán átszállította, a Szendrőről oda siető török hajóhad megtámadta Rozgonyit és elvette két hajóját. Rozgonyi azonban csakhamar harczrendbe állította hajóhadát s elűzte a törököket a Kazán felé és most már akadálytalanúl szállíthatta át Kinizsy seregét s elkisérte hajóin a Moraván. Nemsokára azonban a törökök visszatértek. Erről értesülve Rozgonyi, kievezett a Morava folyóból, a hol horgonyzott volt. A törökök hármas harczrendben támadtak, Rozgonyi pedig naszádait ékalakban állította fel, melyekhez a szerbek csatlakoztak. Ily módon széjjelverte a törököket, elfogván 17 hajójukat, köztük a két saját, előbb elveszett hajóját.

A római császár tudván, hogy Mátyás immár újólag komolyan czélba vette a félhold hatalmának megtörését, 1483-ban ismét betört az országba. Mátyás erre kénytelen volt Bajazid szultánnal békét kötni, megelégedvén azzal, hogy a szultán lemondott minden igényéről Szerbiára, Boszniára, Herczegovinára és visszaadta a királynak a bolgár végvárakat.

A német császár ellen ez idő után Ausztriában folytatott háborúban a hajóhad nemcsak a szállító és utánpótlási szolgálatot teljesítette, hanem a Duna mentén fekvő várak: Hainburg, Klosterneuburg, Korneuburg várainak ostromlásánál és végre Bécsnek 1485 junius 1-én történt bevételénél is fontos szolgálatokat tett.

Az idegen hatalmak követeinek egyidejű jelentéséből az is kitűnik, hogy Mátyás király uralkodása utolsó éveiben egy tengeri hajóhad építését is tervbe vette, hogy a velenczeieket a magyar és dalmát partokon elfoglalt kikötőkből kiverhesse. Fájdalom, oly korán bekövetkezett halála megakadályozta e nagyfontosságú terv kivitelében.

Az utolsó, de gyászos szolgálatot is a hajóraj teljesítette nagy újraszervezőjének és hadurának. Virágvasárnapján 1490-ben Mátyás király hirtelen meghalt 47 éves korában. Holt tetemeit a fekete posztóval bevont királyi tengernagyi hajó hozta le a Dunán Budára, odaadó hűséggel szolgált naszádosainak 50 hajója kiséretében. *Reményi Antal.*

* Mikor 1884-ben tanulmányaim során ott jártam, még találtam, a Czigány-szigettel szemközt, néhány a part iszapjában heverő, félig elsüppedt faragott követ, Mátyás király hires dunai kikötőjének maradványait.

Krudi fényképe után.

AZ ÚJ IGAZSÁGÜGYI PALOTA KOLOZSVÁRT.

HOGYAN KELL DOLGOZNI?

Erre a kérdésre nagyon röviden és egyszerüen felel egy amerikai psychologus, A. F. *Chamberlain:* nézzük meg az állatokat és tegyünk úgy, mint azok.

Ez pedig nem tréfa, bár annak látszik, mert az állatok nem valami nagyon szeretnek dolgozni s így az amerikai jótanács annyit is jelenthetne, hogy éljünk tétlenül. Chamberlain ajánlatának értelme ez: legyen tevékenységünk rövid, de erélyes. Dolgozzunk erősen, rövid időközökön át s utána pihenjünk hosszasan és tökéletesen. Két órai erős munkával el lehet végezni azt, a mihez különben 6—8 óra kell, ha csak úgy tessék-lássék módon dolgozunk. Továbbá: válaszszuk el tökéletesen egymástól a munkát és a pihenést: ha dolgozunk, dolgozzunk teljes erővel; ha pihenünk, pihenjünk tökéletesen. Így tesznek az állatok is.

Nem minden állat. Van olyan is, melynek élete úgyszólván szakadatlan munka, a melyek rövidre szabott életüket folytonos tevékenységben töltik. A protozoák, a vizben uszkáló egyetlen sejtből álló mikroszkopikus állatok nem ismernek se nappalt, sem éjjelt, nem alusznak, folytonos mozgásban vannak, élelmet keresve. Ember belehalna ebbe a szakadatlan munkásságba.

A mint azonban az állatvilág fokozataiban mind feljebb haladunk, fokozatosan változik az illető állatok munkássága is. A gerincztelenek kétségkívül állandó tevékenységben vannak, nem alusznak, munkájuknak nincsenek szünetei. A fejlettebb állatoknál azonban másképp áll a dolog: a hangya, a méh, a rovarok legtöbbjének életében nagyon pontosan váltakozik a munka és pihenés. Még inkább látható ez a gerinczes állatoknál: a halaknál, a kétéltűeknél, a madaraknál, stb. Mindez állatok a nap egy részét munkára fordítják, a másikat pedig pihenésre, még pedig az utóbbira a nagyobb részét. Legrövidebb ideig dolgoznak az emlősök, különösen a húsevők, míg a növényevőknek több idő kell a táplálék megszerzésére. A legelő tehén például egész nap eszik. A róka ellenben, hogy példát mondjunk, ha vadakban elég gazdag helyen él, hamar megszerzi az egy napra való élelmét, aztán nincs egyéb dolga, mint emészteni és aludni.

Ezt ajánlja az embernek is az amerikai tudós, a ki a vademberekre és a gonosztevőkre is hivatkozik: ezek is egy pillanat alatt megszerzik, a mire szükségük van, aztán pihennek. De hogy vihető ki a czivilizált világban ez a tanács? A művelt embernek más kivánsága, becsvágya is van, mint hogy megszerezze élelmét. Követheti-e a művelt ember a felsőbb rendű állatok életmódját? Ezt a kérdést a lélektan mai álláspontján nem lehet megfejteni. E mellett a munka minősége is számításba jön.

A pedagógusok egy része újabban azt kivánja, hogy az iskolai tanítás idejét rövidebbre kell szabni, mert szerintük a gyermek rövidebb idő alatt is megtanulhatja azt, a mit tanulnia szükséges. Ugyanerre a czélra törekszenek azok, a kik a katonaságnál a két évi szolgálati időt elegendőnek tartják. Ennek a lélektani kutatások adják meg az alapját, a melyek kimutatták, hogy az az idő, a melyet a szervezet a munkára fordíthat, nagyon korlátozott, ha pedig az ember a szervezete által megszabott korlátokon túl is dolgozik, roszúl dolgozik és haszontalanul fárasztja magát. Jobb tehát ilyenkor abbanhagyni a munkát s némi pihenés után, később folytatni. Két franczia tudós, Binet és Henri, kisérletileg kimutatták, hogy 25 percz és egy óra közt váltakozó idő mulva a felnőttnek is, a gyermeknek is csökken a munkaképessége. Érdekesek az olasz Mosso kisérletei is. Szerinte 30 összehuzódás egy izmot annyira kimerít, hogy két órára van szüksége, hogy kipihenje magát. Ha a helyett, hogy az izmot egymásután 30-szori összehuzódásra kényszerítjük, nem követelünk tőle csak 15 összehuzódást, akkor fél óra teljesen elég neki a pihenésre. Ha erőszakkal dolgoztatjuk az izmot, nem bir két óra alatt többször, mint 20-szor összehuzódni. Ha okosan, kisebb részletekben, közbevetett pihenőkkel dolgoztatjuk, kétszer annyi munkát tud ugyanannyi idő alatt végezni. Szóval a modern lélektani kisérletek a mellett szólnak, hogy dolgozzunk rövid időközökben, teljes pihenéssel váltakozva. Ez pedig a szellemi munkára még jobban ráillik, mint a testére.

EGYVELEG.

* **Az Amerikát Ázsiával összekötő tenger alatti távíró sodrony** lerakásának előmunkálatai a múlt hónap utolsó hetében befejeztetvén, a 12 ezer kilométer hosszú sodrony egyik végét San-Franciskóban bocsátják a tengerbe. A munkát négy külön e czélra épült gőzhajó fogja végezni. A sodrony sulya 22 millió kilogramm. Óránként 18 kilométer hosszú sodronyt szándékoznak lerakni, mi azonban oly helyeken, hol a tenger nagyon mély, alig fog sikerülni. A négy hajón a legénységen kívül 250 mérnök és gépész, továbbá 800 munkás van, kik e munkával 1994 tavaszáig bőven el lesznek foglalva.

* **Az Amerikába kivándorlók száma** évről évre növekedik, míg onnan mindig kevesebben térnek vissza. 1895—1896-ig összesen 263.709 ember vándorolt ki Amerikába, míg 1901-től 1902 julius végéig már 494.808.

* **A dadogás,** úgy látszik, a míveltebb népek betegsége, mert a vad népek között alig találni dadogó embert.

* **Az óriás termetűek,** mint egy Miege nevű franczia orvos kimutatta, rendszerint nem valami egészséges emberek, majd mindegyiknek van valami testi vagy szellemi betegsége. Ez áll a történelemben említett óriás termetű emberek legnagyobb részére is. Így hát nem nagy hasznot tett az emberiségnek az a gazdag franczia a ki vagyonát óriás termetű házaspárok kiházasítására hagyományozta.

* **A házi nyulak Ausztráliában** már ezelőtt több évvel annyira elszaporodtak, hogy a kormány kiirtásukra magas díjakat tűzött ki. A folyó év elején az ország összes földbirtokosai és haszonbérlői arra kérték a miniszterelnököt, hogy a földmívelést végelpusztúlással fenyegető baj elhárítására egy külön bizottságot nevezzen ki. A kérvényezők egyúttal kijelentették, hogy gyakorlati kisérletekre 48 ezer koronát áldoznak, a legjobbnak bizonyuló irtási rendszer feltalálójának pedig 1.200,000 korona tiszteletdíjat fizetnek.

* **A szakáll növése.** A nyolczvan éves ember, ki egész életén át hetenként kétszer borotválkozott, ez idő alatt mintegy 35 láb hosszú szőrt áldozott fel a borotvának.

* **Kuba szigetén a leányok** legnagyobb része tizenkét éves korában férjhez megy, de szépségét rendesen már húsz éves korában elveszti s vagy nagyon megsoványodik, vagy pedig igen kövér lesz.

* **Khinában minden szerszámnak** megvan a maga istensége. A kés, az ásó, a fejsze és a kard, mind külön istenség oltalma alatt állnak.

* **Különös székek.** Nem rég két emberbőrrel bevont széket adtak el Londonban, melyeket egy angol tiszt hozott magával Nyugat-Afrikából. Ezeket a székeket korábban az ashanti királyok használták koronázás alkalmával.

* **Afrikában hétszáz** különféle nyelven és tájszóláson beszélnek. Ezek közűl más világrészekben is többé-kevésbbé tizenhetet használnak.

* **A Borghese-család** világhírű római villáját az olasz kormány Róma város részére meg akarja venni. A villáért, valamint az abban lévő múzeumért Vanderbilt amerikai milliomos már ezelőtt öt évvel 6 millió dollárt igért.

* **A párisi pinczékben** termelt és naponta piaczra kerülő champion gombák értéke évenként 3 millió frankra rúg. Megjegyzendő, hogy a termelés összes költségei az értéknek alig egy huszad százalékába kerűlnek.

* **A Florenzben megtartott orvosi kongresszusban** a legtöbb szaktudós oda nyilatkozott, hogy a naponta szellemi munkával elfoglalt embernek a most általánosan elterjedt nézet ellenére, nem öt vagy hat, hanem legalább nyolcz órai éjjeli nyugalomra van szüksége; ellenkező esetben az illető testi ereje rövid idő múlva rohamosan csökken.

* **A japáni gyermek** csak öt éves korában kap nevet, melyet számára atyja szokott választani.

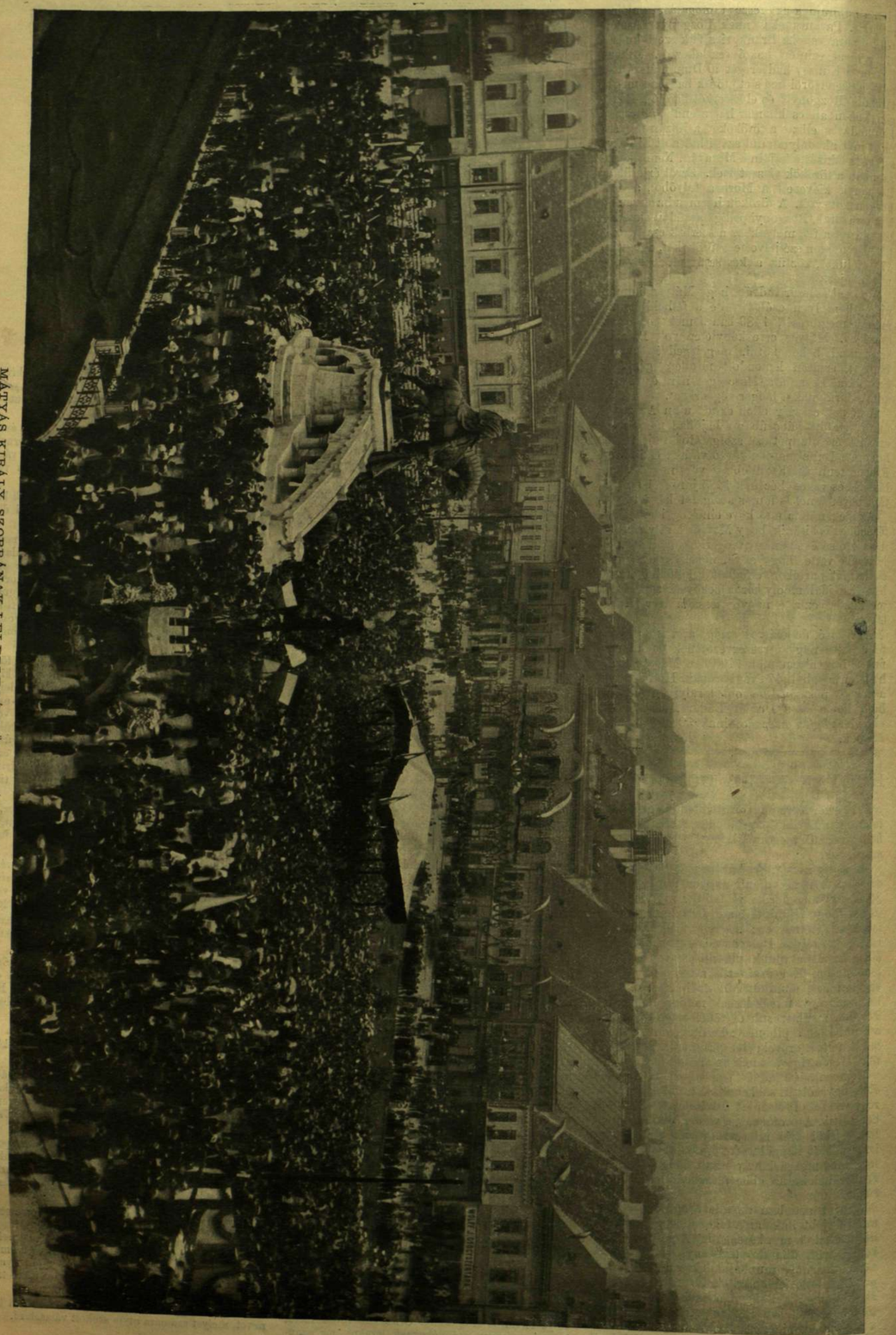

MÁTYÁS KIRÁLY SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE KOLOZSVÁRT.

Dunky fivérek fényképe után.

ID. ÁBRÁNYI KORNÉL.

Id Ábrányi Kornélt, a jeles zeneköltőt, művészt és írót 80-ik születésnapja alkalmából barátai, tisztelői és a fővárosi zeneintézetek képviselői meleg üdvözletekkel halmozták el. Sok évtizedig volt buzgó és hivatott művelője a magyar zenének s még ma sem pihen, fáradhatatlanul dolgozik a zene nagy mesterének, Liszt Ferenczne k életrajzán.

Liszt Ferencz, a kinek a magyar zene első sorban köszönheti világhirét, volt az ő példaképe s Ábrányi szerencsésnek mondhatja magát, hogy még ifjúsága idejében közelébe juthatott a mindeneket rajongással eltöltő lángelméhez.

Mint Liszt, néhány évet ő is külföldön: Bécsben, Párisban, Weimarban töltött, de megmaradt szivében, nyelvében magyarnak, hű maradt eszményéhez, a hazai művészet felvirágoztatásához, zászlaján ezzel a jelmondással: «Magyarország művészi zenéje nem *volt*, hanem *lesz!*»

Az ő fellépte előtt csak hallgató-nóták, andalgók, toborzók, frissek voltak, rövid lélekzetű, csekély változatosságot nyujtó, mondhatni kezdetleges műformák. Ábrányi kezdte a szélesebb formákat, az aprólékos összhangbeli finomságokban jelentkező művészeti intencziókat. Ő irta az első magyar szonátát is, ő adott példát nagyobbszabású, magyarstilü férfi karénekekre; ő dolgozott ernyedetlenül az 50-es, 60-as években a dalegyesületeknek és országos szervezésüknek felépitésén; ő alapitotta meg nagy áldozattal az első magyar zenei szaklapot (sokszor az egész számot magának kellett irnia!), a zenei irodalomnak olvasóközönséget és irókat teremtett s ő vitte végbe azt a csodát, hogy egy németajkú s a külföld klasszikusaival eltelt nagytehetségü zenészt: Brand Mihályt, a magyar zene apostolává tértette: Mosonyi Mihályá. Csekély zenei szakirodalmunk eladdig csak Verseghy Ferencz, Fogarasy János, Bartay András, Mátray Gábor irásaiból állott; Ábrányi lapjában és kisebb nagyobb önálló műveiben nagy tevékenységet fejtett ki; e tevékenysége nem szoritkozott az iskolás, száraz mesterségi részre (összhangtan), hanem a zenei esztheti ka, a magas felfogásból kiinduló tanulmányok, — behatolás a magyar nemzeti zene sajátosságába, — történelmi méltatás (Mosonyi, Erkel, Liszt életrajzai) stb., — mind emberükre találtak a törhetetlen lelkesedéssel dolgozó Ábrányiban. Egész életének tevékenységét úgyszólván összesitette abban a 700 lapnyi könyvében, melyet 1900-ban a kormány megbizásából állitott össze «A magyar zene a XIX. században» czimmel. Bartay Edével ő alapitotta meg a zenészsegélyező és nyugdij-egyesületet, úgyszintén részt vett az országos zeneakadémia létrehozásában; emitt ép úgy, mint a dalegyesületek országos szövetségében mintegy húsz éven át Ábrányi volt a «titkár» szerény czimével az intézmény éltető lelke, a kinek kezén átment minden ügy.

IDŐSB ÁBRÁNYI KORNÉL.

Irói érdemeiért a Petőfi-Társaság tagjául választotta. Zenekritikusi tollát Ábrányi még a legutóbbi években is ifjúi tűzzel forgatta; legközelebb megjelenendő művének, Liszt Ferencz életrajzának pedig most dolgozik a befejezésén.

Ilyen, munkában és eredményekben gazdag pályán érte meg Ábrányi születésének 80-dik évforduló napját október 15-én. Leginkább irókból és művészekből álló társaság üdvözölte e napon. Margitszigeti lakásán keresték föl tisztelői s az ünnepély a Margitsziget kis szállójának téli kertjében ment végbe, a hol az ünnepelt, ki jó erőben érte meg a magas kort, családja körében, neje, szül. Katona Klementina, az ismert nevü irónő és fiai, Ábrányi Kornél és Emil társaságában fogadta a tisztelgőket.

Először a *Petőfi-Társaság* küldöttsége üdvözölte, melyet Bartók Lajos, Szana Tamás és Vértesi Arnold vezettek. Bartók mondta az üdvözlő beszédet. Ezután az *Otthon* küldöttsége lépett elő Rákosi Jenő s Csajthay Ferencz vezetésével és Rákosi szólt nevében. *Lendvay* Mártonné, a Nemzeti Szinház művésznője babérkoszorút nyújtott át. Az *Operaszinház* küldöttségének nevében Máder igazgató nyújtott át babérkoszorút; majd Zollner Béla olvasta fel az opera tagjai által aláirt diszes kiállitású üdvözlő iratot. Következett a *Nemzeti Zenede* küldöttsége; szónokuk Vajdafy Emil volt, a ki átnyújtotta az intézet alapító oklevelét, melylyel ez alkalomból három alapitványt tettek nevére. A *budai zeneakadémia* küldöttségét Juhász Aladár zongoraművész vezette. Sorra következtek ezután a Siposs Antal, Somogyi Mór és Kuliffay Izabella zeneiskolái s a mester számos tisztelője és jóbarátja járult eléje. Igen sok levél és távirat is érkezett az ország különböző részeiből: a *magyar zeneszerzők társasága*, az *országos daláregyesület*, a *magyar zeneiskola*, a vidékről számos művész, intézet és egyesület s a társadalom előkelői részéről, szives üdvözletekkel, még sokáig tartó munkabiró frisseséget és boldog életalkonyt kivánva az ősz irónak és művésznek.

Keresztty István.

KIRÁLY PÁL.

1841—1902.

Széles körökben igaz részvétet és mély megilletődést keltett a nevelésügy és irodalom jeles munkásának, a magyar nyelv lelkes búvárának, Király Pálnak folyó hó 12-én váratlan bekövetkezett elhunyta. Teljes munkaerejében ragadta őt el a halál, midőn még annyit tehetett volna azon a téren, melyen hosszú éveken át igazi odaadással s fáradhatatlanul munkálkodott.

Élete javarésze szakadatlan munkásságban folyt le s mint tanár, iró és tudós egyaránt tiszteletre méltó emléket hagy maga után. Különösen rokonszenvessé tette őt, hogy minden irányú működését mély, lángoló hazafiság és fajszeretet sugározta be.

Irodalmi munkássága négy évtizedre terjed ki, mely idő alatt a lapokban és folyóiratokban megjelent nagyszámú nyelvészeti, irodalomtörténeti, ismeretterjesztő s iskolaügyi czikken és tanulmányon kivül, több önálló munkát is adott ki. Ballagi Károlylyal terjedelmes «Egyetemes Földrajz»-ot irt; Komáromy Lajossal együtt ő adta ki a Nyelvemléktár III. kötetét; Révész Samuval együtt lefordította Reclusnak «A föld» czimü nagy fizikai földrajzát, Mendlik Alajossal pedig Emery Henrynek «A növények élete» czimü művét. Tárgyi és methodikai tekintetben egyaránt kitünő iskolai kézikönyveket irt a magyar nyelvtan tanitásához a polgári, közép- és szakiskolák számára s tevékeny részt vett a fővárosi népiskolákban használt olvasókönyvek szerkesztésében. Kezdettől fogva, tizenhét éven át szerkesztőségi munkatársa és szerkesztőbizottsági tagja volt az «Az Osztrák Magyar Monarchia Irásban és Képben» czimü nagy irodalmi vállalatnak, valamint sok ideig buzgó belmunkatársa volt a «Vasárnapi Ujság»-nak s melléklapjainak is. Mint irót különösen stiljének tiszta magyarsága és szabatossága jellemzi.

Tudományos búvárkodásának egyik fő tárgya volt a régi székely-magyar, vagy rovás irás felderitésének kérdése, a mely irányban már több mint húsz éve rendkivüli lelkesedéssel munkálkodott s fáradhatatlan utánjárásával, szorgalmával meglepő sok idevonatkozó adatot gyüj-

A m. kir. Operaszinház küldöttsége.

A Petőfi-Társaság üdvözlő küldöttsége.

ÜDVÖZLŐ KÜLDÖTTSÉGEK IDŐSB ÁBRÁNYI KORNÉLNÁL NYOLCZVANADIK SZÜLETÉSNAPJÁN A MARGITSZIGET TÉLI KERTJÉBEN. — Szmekál Gizella amateur fényképei

Goszleth fényképe után.

KIRÁLY PÁL.

tött össze. Ezek rendszeres feldolgozásához épen most készült fogni, midőn a halál oly hirtelen elszólította munkálkodásának mezejéről.

Mint tanár azok közé tartozott, kik teljes odaadással csüggenek fontos föladatukon. Szerette az ifjuságot s az ifjuság szerette őt. Nemcsak tanított, hanem nevelt is. Nevelt pedig mindenek felett hazafiasságra, önálló gondolkozásra, nemes érzelmekre s az igazság szeretetére.

*

Dadai *Király* Pál Csobádon, Abaujmegyében született, 1841-ben; régi magyar nemes földbirtokos család sarja volt. Iskolai tanulmányait Szikszón kezdette meg s a sárospataki főiskolában fejezte be, hol az akkori iskolai szervezet szerint a gimnáziumi tanfolyamok után a bölcseleti, jogi és theologiai tanulmányokat végezte. Innen külföldre ment s előbb a heidelbergi, majd a zürichi és strassburgi egyetemeken több semesteren át filozófiai és pedagógiai tanulmányokat folytatott s tagja volt a heidelbergi tanárképző intézetnek is. 1867-ben nevelő lett gróf Bethlen Sándornál, azonban még azon év őszén Nagy-Kőrösön gimnáziumi tanárrá választották, hol 1871-ig működött; majd újra hosszabb tanulmányútat tévén Németországban és Svájczban, átlépett a nagy-kőrösi ref. tanítóképző-intézetbez. 1873-ban a budapesti ref. főgimnáziumba hivatott meg a klasszika philologia tanárául, mely állásában 1880-ig működött. 1880-ban neveztetett ki a budapesti pedagogium magyar nyelvi és irodalmi tanszékére, mely intézetnél 35 évi tanárkodásából 22 évet töltött.

Közben többször tett itthon és külföldön hosszabb-rövidebb ideig tartó tanulmányútakat, egy ideig (1882—1886) titkára volt a Földrajzi társaságnak, továbbá (1887—1890) tagja az Orsz. Közoktatási Tanácsnak és az Orsz. Tanszermúzeumnak s folyvást tagja volt az országos polgári iskolai tanítóvizsgáló bizottságnak.

Király Pálnak erőteljes szervezete még hosszú életet látszott igérni, pár héttel ezelőtt tett utazása alatt azonban meghűlvén, tüdő-gyuladásba esett s a betegség tiz napi szenvedés után sirba döntötte. Halálát nagyszámú barátain, tisztelőin, rokonságán kivül özvegye, szül. Gyurmann Gizella s gyermekei és unokája gyászolják. Három gyermeke maradt: Etel, Imre Józsefné, továbbá Pál és József, pályájuk kezdetén levő törekvő ifjak.

Temetése e hó 14-ikén ment végbe nagy részvét mellett az állami pedagógium épületéből, melynek nagytermében volt a számos koszorúval boritott ravatal felállitva. A koporsó felett Haypál Benő református lelkész mondott megható gyászbeszédet, a németvölgyi temetőben pedig a tanári kar nevében dr. Kiss Áron pedagógiumi igazgató, a tanitványok nevében Balázs Béla búcsúztatták el érzékeny szavakkal a munkás élet fáradalmai után örök nyugalomra tért tudóst.

RUTTKAYNÉ KOSSUTH LUJZA.

Kossuth Lajos huga, özv. Ruttkay Józsefné meghalt Budapesten október 13-án, 87 éves korában. Az élet viszontagságait, melyeket a tiszteletreméltó matróna átélt, a szabadságharcz viharai mérték rá, s kényszerítették, hogy külföldre vonuljon. Csak bátyja halála után tért vissza a hazába.

Nagy miveltségű asszony volt s lelkét is megedzették élete viszontagságos eseményei. Sátoralja-Újhelyen született, a hová szülői Kossuth Lajos iskoláztatása végett költöztek Monokról. Öt testvér közt a negyedik volt, és az egyetlen, a ki túlélte Kossuth Lajost. A család Újhelyről Pestmegyébe, Alsó-Dabasra költözvén, Lujza ez időben ment férjhez 1839-ben Ruttkay József abonyi postamesterhez. A szabadságharcz alatt saját és bátyja gyermekeinek s édesanyjának ápolása foglalta el. A fegyverletétel után fogságot is szenvedett, majd anyjával együtt kénytelen volt elhagyni a hazát. Kossuth gyermekeit azonban előbb elvitte Kis-Ázsiába, Kiutahiába, bátyjához. Ez 1850 közepén történt. Aztán Brüsszelbe ment anyjához és saját gyermekeihez. Ott halt meg anyja 1853-ban. Gyermekeivel most Amerikába ment s New-York mellett Brooklynban telepedett meg. Egymásután vesztette el nénjeit, Meszlényiné Kossuth Zsuzsannát (1856) és Zsulovszkyné Kossuth Emiliát (1860), továbbá három fiát, a kik közül a 21 éves Gábor hajószerencsétlenségnek lett áldozata.

Közel harminez évi távollét után Lajos bátyja visszahivta Európába s az annyit szenvedett nő 1883-ban meg is érkezett Baracconéba; Turinban is ő vezette Kossuth háztartását. A legpéldásabb testvéri önfeláldozással ápolta betegségében s csak az ő halála után tért vissza a hazába, a melyet a legsötétebb időkben hagyott el.

Azóta csendes visszavonultságban élt rokonánál, Brázay Kálmán országgyülési képviselőnél. Szükségleteiről Kossuth Ferencz és Kossuth Lajos Tivadar gondoskodott. A Brázay-család gyöngéd figyelemmel vette körül. A rokonság, a Meszlényi- és Ambrozovics-családok tagjai sürün látogatták s körülötte voltak utolsó napjaiban is. Szeptember 19-ikén este, Kossuth születésének százados ünnepén nagy tömeg jelent meg üdvözlésére. Ruttkayné már akkor nagyon gyönge volt. Október 13-án csendesen következett be elmulása.

Haláláról táviratban értesitették az Olaszországban élő Kossuth Lajos Tivadart, ki azonban az idő rövidsége miatt nem jöhetett el a temetésre. Az országgyülési függetlenségi párt képviselői testületileg jelentek meg Kossuth Ferencznél, hogy részvétöket kifejezzék. A főváros polgármestere, Halmos János azonnal intézkedett, hogy az elhunyt hamvait nagynevü bátyja mellé temessék, a honnan majd a fölépülendő mauzoleumba fogják vinni a Kossuth-család többi tagjai közé.

Nagy részvét közt ment végbe temetése október 15-én délután. A nagyváros ezernyi sokasága gyült össze a ház előtt és ellepte a temetőbe vezető hosszú kerepesi-utat. Megjelent Márkus József főpolgármesterrel élén Budapest tisztviselői kara, a függetlenségi párt. A honvédmenház veteránjai a koporsó körül álltak. Széll Kálmán miniszterelnök, Darányi földmivelési miniszter, Láng Lajos kereskedelmi miniszter és gróf Apponyi Albert képviselőházi elnök Kossuth Ferenczhez intézett levélben fejezték ki részvétüket. A gyászszertartáson Horváth Sándor evangelikus lelkész mondott emlékbeszédet. Több egylet is kivonult zászlókkal. A sirnál Rátkay László képviselő mondta az utolsó beszédet.

Dr. BÓKAI JÁNOS SZOBRA.

A főváros családjaiban kegyelettel emlegetik dr. Bókai Jánost, a gyermekek gyógyitóját, a ki száz meg száz család kis betegének adott gyógyulást, vagy enyhülést, és tudományával, szeretetreméltó tulajdonságaival vigaszt vitt oda is, a hol már csak a megnyugvás maradt orvosságnak. Erzsébet királyné is az ő gondozását vette igénybe Mária Valéria főherczegnőnél, ennek gyermekkorában, mikor a királyi család hosszan időzött a fővárosban és Gödöllőn. A jeles gyermekorvos buzgolkodására alakult meg a fővárosban az első gyermekkórház is, a «Stefánia»-kórház. Ennek a kórháznak az Üllői-út felé eső kertjében mellszobrot állittottak az 1884-ben elhunyt Bókai Jánosnak, a kórház első igazgatójának.

Október 5-ikén leplezték le *Radnai* szobrász sikerült művét. Nagy közönség gyült össze, melyben ott volt *Wlassics* közoktatásügyi miniszter, *Márkus* József főpolgármester, a kórház igazgatósága és orvosi személyzete, a budapesti orvosi kar számos tagja, egyetemi tanárok, a család tagjai, köztük az elhunytnak fia, János, a kórház mostani igazgatója. Az ünnep első szónoka *Kétly* Károly egyetemi rektor volt, a ki szép beszédben méltatta Bókai Jánosnak hasznos munkában eltöltött életét és a gyermekgyógyitás terén elért sikereit. *Bauer* Lajos dr. tanársegéd, a szoborbizottság elnöke ismertette a szobor történetét s egyuttal átadta a kórház vezetőségének a szobrot, melyről ekkor lehullott a lepel. A szobrot *Zichy* Ágost gróf, a kórház-egyesület elnöke vette át, a ki köszönetet mondva a szoborbizottságnak, így szólott: «Becses ereklyeként fogjuk megőrizni és gondozni ezt a szobrot, a mely elénk varázsolja annak alakját, kihez a hála, tisztelet és elismerés kötelékei oly szorosan csatolnak, a kinek emléke mindenha élni fog úgy egyesületünk, valamint mindegyikünk szivében. Legyen áldott az ő emléke!» Azután letették a talapzatra a koszorúkat.

A SIKETNÉMÁK VÁCZI INTÉZETE.

Hazánkban a tanköteles siketnéma gyermekek száma 4000 körül van, a kiknek nagyobbrésze, sajnos, oktatás nélkül nő fel még ma is, korábban pedig valamennyi ilyen boldogtalan ezen állapotában élte le szomorú életét, megfosztva annak a lehetőségétől, hogy az emberekkel magukat megértethessék s kenyerüket munkájukkal megkereshessék. Igy volt ez egész az 1802-ik évig, midőn Sturmann Márton és Chászár András nemeslelkű emberbarátok buzgólkodása, a fejedelmi bőkezűség és a könyörületes szivü nagyközönség áldozatkészsége lehetővé tette az első magyar siketnéma intézet felállitását Váczon, mely egyszersmind Európában is az ilynemű intézetek egyik legelseje.

A váczi siketnéma intézet most ünnepli alapitásának századik évfordulóját, mely alkalomból röviden ismertetjük eddigi történetét s áldásos működését.

Az intézet alapitóinak egyike *Sturmann* Márton a leglelkesebb hazafiak közé tartozott, hive volt a nagy Széchenyi eszméinek, különösen a népnevelést, iparfejlesztést hordozta a szivén és a siketnémák ügye is nagy mértékben fölkeltette érdeklődését, a mire először Chászár András hivta fel figyelmét.

A nagyérdemü *Chászár* András előbb Rozsnyón ügyvédeskedett, majd 1790-ben Gömör vármegye főjegyzőjévé választották s ez időből származik Sturmannal való barátsága is. A két

DR BÓKAI JÁNOS SZOBRA.

Halácsy fényképe után.

RUTTKAYNÉ KOSSUTH LUJZA.

lelkes férfiú sokat tanácskozott együtt a közjó előmozditását czélzó s emberbaráti tervek, főkép a siketnémák ügye felett.

Végre annyira megért az eszme, hogy Chászár Bécsbe utazott a siketnémák oktatásának tanulmányozása végett. Ez 1799-ben történt, midőn a «Magyar Kurir» szerkesztőjének is irt, hogy saját rozsnyói házát a felállitandó intézet számára örökösen átadja, valamint egy kertjét is, vagy ha az intézetet nem Rozsnyón fogják felállitani, akkor ezek helyett 1000 rénes forintot. De még ez természetesen kevés lévén, felszólitja a «Magyar Kurir» szerkesztőjét, hogy indítson meg a nemes czélra gyüjtést. A lelkes felhivásnak lett is némi eredménye.

Még ezen évben haza jövén Chászár Bécsből, legelébb is Sturmannt kereste fel, a kivel egy nagyobb tervezetet dolgozott ki, melyet Gömörmegye közgyülése elé terjesztettek, majd pedig a pesti egyetemhez fordultak. A dolog Ferencz császárnak is tudomására jutott, a ki 5000 forintot adott a felállitandó intézet czéljaira. Ezen példán a két derék emberbarát még jobban felbuzdúlva, rendkivüli tevékenységet fejtettek ki országszerte adományok gyüjtésére, a minek az lett az eredménye, hogy 1802 végére már 50,000 forintnál több összegyült.

Ezzel az intézetet már meg lehetett alapitani. És meg is nyitották még abban az esztendőben. Simon Antal győrmegyei áldozópapot már előzőleg felküldötték Bécsbe, ki ott a siketnémák tanitásának módját elsajátitván, hazatért s első igazgatója lett az intézetnek. Az új intézet 24 növendékkel és az igazgatón kívül három tanárral 1802 augusztus 15-ikén nyilt meg a váczi püspökök hajdani székházában, melyet e czélra átalakitottak.

Később aztán egyre jobban fejlődött az intézet, mely ma Európa e nemü legkiválóbb intézetei közt foglal helyet.

Az intézet száz éves fennállásának ünnepe alkalmából diszes «Emlék-könyv»-et is szerkesztett az intézet mostani igazgatója, *Borbély* Sándor, melyben hü képét nyujtja az intézet történetének, működésének, az alapitástól kezdve a mostani időig.

Látjuk e gondosan megszerkesztett könyvből, hogy a lefolyt száz év alatt 1410 növendéket vett fel az intézet, kik közül 882 fiú, 525 pedig lány volt s ezek közül csak 283-nak kiképzését nem lehetett tanithatatlanság, betegség vagy halál miatt teljesen befejezni, a többit sikerült megtanitani arra, hogy az emberekkel megértesse magát s hasznos tagjává lehessen a társadalomnak.

Az intézet épülete, a kisebb-nagyobb belső átalakitásokkal, alapjában egészen 1876-ig változatlanul állott; ekkor azonban szükségessé vált annak kibővitése. Jobb szárnyához toldalékot épitettek. De már 1881-ben ismét szükségesnek bizonyult az épület, a mennyiben nem volt torna-, női kézimunka- és rajzterme. A már megkezdett szárnyat tovább épitették tehát s a következő évben a szükséges helyiségek rendelkezésre állottak. 1892 után azonban oly igen megszaporodtak az intézet növendékei, hogy ismét csak újabb épitéssel vált lehetővé azoknak befogadása és tanitása. Körülbelől a jobb szárnynak megfelelő terjedelemben, 1893-ban kiépitették az épület balszárnyát is. Ezek az átalakitások még mindig nem voltak elegendők s ezért a vallás- és közoktatásügyi miniszterium az 1901. évi költségvetésbe vett fel százezer koronát e czélra s ez összegen épült 1901 szeptemberétől kezdve 1902 nyaráig az intézet területén az a pompás palota, mely tágasságánál és czélszerű berendezésénél fogva bizonyára hosszú ideig nélkülözhetővé teszi az intézet további bővitését.

AZ AMERIKAI ZÁSZLÓ-ÜNNEP.

Nemcsak nagyszerű, hanem jelentőségteljes ünnepély is volt az, melylyel Amerikába szakadt honfitársaink, a «Magyar Nemzeti Szövetség» által ajándékozott, közadakozásból készült pompás nemzeti zászlót fogadták. A new-yorki lapokat is megragadta a magyarság lelkesültsége s áradozó hangon irtak a szép ünnepélyről.

Különben népesebb diszmenetet nem sokat látott még New-York sem, mint a milyenben a magyarok s a hozzájuk csatlakozott amerikaiak hatvan utczán végig vitték a zászlót, melyen kivül még vagy negyedfélszáz más zászló lengett a végtelennek tetsző, éljenző, ujjongó tömegben.

Majdnem minden nagyobb magyar-egylet saját zenekarával vonult ki, sokan lóháton, diszruhában, vagy csikósnak öltözve jelentek meg s a gyalogosokon kivül több száz hintó is követte a szingazdag menetet, melyet az amerikai lapok mozgó szivárványhoz hasonlitottak. De legnagyobb feltünést okozott a sok szép leány, a kik magyarosan öltözve élénkitették a felvonulást.

Hogy milyen mozgalmas és lelkesedéstől áthatott lehetett ez a diszfelvonulás, némi fogalmat nyujthat róla Amerikából kapott képünk, a melyet most bemutatunk.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Ámon Ottó: Leányszemek. *Budapest, 1902.* Ügyesen verselő, dalos kedvű s nyilván egészen fiatal ember mutatkozik be ebben a 60 lapos kis versfüzetben. Szerelemről dalol, de nem mély, az egész lelket elfoglaló érzésről, hanem csak múló hangulatokról. Ez az oka, hogy a dalok se tesznek mélyebb, maradandó hatást. Játszi enyelgés, tréfás kötődés az uralkodó hang bennük, annyira, hogy a füzet végén már-már egyhangúnak is találjuk. Verselésében csak ügyesség nyilvánúl, nem művészet, nyelve sima, itt-ott dallatos, de kevés a színe, egyéni zamatja s könnyen válhatik modorossá. A füzet még csak biztató igéret a jövőre, nem kész tehetség munkája. A füzet 2 korona 40 fillérért megrendelhető a szerzőnél (Budapest, VI. Váczi-körút 17.) Mutatványúl a következő kis verset közöljük belőle:

Annuska esküszik...

Bimbófakasztó enyhe napsugárban,
Fürödve kéjes, égi illatárban,
Mirtusvirággal, talpig hófehérbe',
Örülve félve, édes lázban égve:
Annuska esküszik.

Az esküvel egy szép világ bezárúl,
S nyomán a szünkesz-szerű jövő kitárúl.
A múltból kisért az emlékek árja,
Am itt szerelmes, hű lovagja várja:
S Annuska — esküszik.

A Budapesti Szemle októberi kötetében a közlemények sorát *Becker F.* Ágost negyobb tanulmánya nyitja meg «A spanyol irodalom a középkorban» czimen. *Viszota* Gyula «Gróf Széchenyi István és Sopron vármegye» czim alatt kiegészíti Széchenyinek Zichy Antal által kiadott naplójegyzeteit, melyek a legnagyobb magyarnak szülőmegyéjével való érintkezéséről csak keveset szólnak. Sopronmegye jegyzőkönyveit és levéltárát kikutatva, 1826-tól 1861-ig terjedőleg sok érdekes adattal számol be Viszota a Sopronmegye és Széchenyi közti érintkezésből, közöl számos levelet is, melyek bizonyitják, hogy Széchenyi megyéjében is sokat tett s a megye büszke volt rá. A kötet további tartalma:

«*Utolsó gyónás*» czimen egy nagyobb elbeszélés első közleménye; szerzője az angol *Hall* Caine s angolból fordította F. L. *Lévay* Józseftől a «Tátrai kép» czimü szép költemény s Michel Angelo három szonettjének fordítása *Meller* Simontól. *Stromp* László ismerteti Wildenbruch Ernő német irónak «Erasmus leánya» drámáját, a német modern irodalom egyik feltünő müvét, mely míg a német birodalomban dinadalmasan vonult végig a színpadokon, Bécsben és az osztrák tartományokban eltiltották. Wildenbruch drámája a reformáczió nagy történelmi forduló pontján az ó-világ eszmekörét képviselő humanizmus és a megujuló társadalmi elv harczát dramatizálja s ezt Erasmus és Luther személyében állitja egymás elé. *Mahler* Ede «Egyiptomi régiségek Magyarországon» czimü czikke a magyarországi múzeumokban s magánosoknál levő, körülbelől 1700 darabra menő őskori egyiptomi tárgyakkal foglalkozik. *Kégl* Sándor a jeles angol irónak, Rudyard Kiplingnek «Kim» czimü regényéről ir ismertetést. Az «Értesitő» rovat bővebben foglalkozik *Szemere* Györgynek, a széptehetségű fiatal irónak két regényével, a «Dobay-ház»-zal és a lapunkban megjelent «A halász regénye»-

KÖRMENET NEW-YORKBAN A MAGYAR ZÁSZLÓVAL.

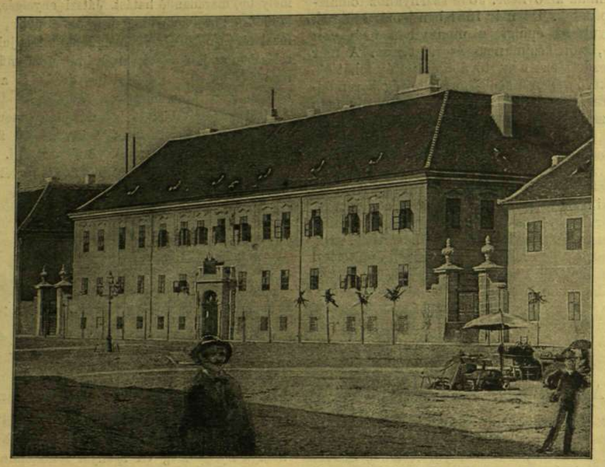

A VÁCZI SIKETNÉMA INTÉZET RÉGI ÉPÜLETE.

vel. A bírálat irója méltatja a két regényben nyilatkozó írói képességet és erőt, kiemeli mindkettő jó tulajdonai között, hogy szerencsés megfigyelések, zamatos magyar kifejezések váltakoznak bennök. «A halász regényé»-ről azt is, hogy «cselekménye gazdag és változatos» s hogy erős törekvés mutatkozik az irónál a magyar sajátságok feltüntetésére. A magyar parasztot — irja a biráló — gyakran jellemzik regényiróink: de többnyire csak adomaszerűen. Szemere a magyar paraszt lelki világát: erkölcsi jelességeit, komolyságát, természetszerűségét, naivitását, szilajságát, egyszerűségét, szabadság- és vendégszeretetét, vallásosságát szerető elmélyedéssel iparkodik feltüntetni. A magyar paraszt, a magyar nemes erkölcsi élete a magyar regényirók számára még eléggé ki nem kutatott kincseket rejt. Szeretnők, ha Szemere György mindinkább erősbödő megfigyelő tehetséggel ezeket keresné.» A «Budapesti Szemle», mely Gyulai Pál szerkesztésében jelenik meg a Franklin-Társulat kiadásában, félévre 12 koronával rendelhető meg.

A filozófia története. Összeállította *Pekár* Károly. A filozófiai irodalom terén buzgó és sikeres munkásságáról ismert szerző e munkájában világos és könnyen áttekinthető kézikönyvet akart adni a bölcsészeti eszmék iránt érdeklődő közönség s az egyetemi ifjúság kezébe, hogy ezzel is előmozdítsa szellemi életünkben a filozófiai eszmék terjedését. Könnyed, egyszerű stílusban, a filozófiai fróknál gyakori nehézkességet és homályt gondosan kerülve állította össze az emberi gondolkodás fejlődésében fontossággal biró irányokat és rendszereket; e tekintetben könyve nagyon megkönnyíti a filozófia tanulmányozását. Áttekinthetőségét nagyban növeli az anyag helyes beosztása s a végén nyujtott részletes név és tárgymutató s a kik e munka áttanulmányozása után behatóbb és részletesebb tanulmányokra kapnak kedvet, jó hasznát veszik a gazdag és megbizható bibliografiának, melyet a szerző számukra összeállított. A könyv *Semsey* Andornak, tudományos törekvéseink bőkezű pártfogójának van ajánlva. Az Athenaeum adta ki csinos kiállításban. Ára hat korona.

Hunyadi Mátyás király az igazságos czímmel emlékfüzetet szerkesztettek *Kovács* Dezső és *Szabó* Samu. Közérthető módon, régi krónikák és jeles történetirók után közölnek benne Mátyás és atyja életéből számos jelenetet, jeles költőinknek a Hunyadiakat dicsőitő verseit, krónikás anekdotákat stb. A füzetet Kolozsvár városa adta ki, emlékül a nemzetnek a nagy király szobrának leleplezése alkalmából.

Jelentés a kolozsvári Mátyás-szoborról. G. *Nagy* Lajos tanár, a kolozsvári Mátyás-szoboralap pénztárnoka, kiadta a jelentést a kolozsvári Mátyás-szoborról. Elmondja a szobor történetét, ismerteti a gyüjtés folyását, adatait és beszámol az eredményről. E szerint a szoborra begyült adományok összege a kamatokkal együtt idáig *280,909 korona*, a mi a költség teljes fedezésére még nem elegendő. Reméljhetőleg azonban újabb adományok pótolni fogják, a mi még hiányzik.

Röpirat. «Királyunk és tanácsosai» czímmel politikai röpirat jelent meg *Csávolszky* Lajos függetlenségi párti képviselőtől. Ára két korona.

Jövő Magyarország. Ezen czím alatt társadalompolitikai tanulmányokat tett közzé *Tonelli* Sándor; könyve Nagy-Kőrösön jelent meg.

Krisztus temetése. Feszty Árpádnak bibliai hármas képét, «*Krisztus temetését*» a «Könyves Kálmán» műkiadó társaság kétféle művészeti másolatban adta közre, heliogravurban és színes fénynyomatban. Maga a művész ügyelt föl a sokszorítás hűségére, s minden útmutatása szerint készült. A műlapok valóban szépek és az eredetinek hű másai; a színes lapok a kép színeit is visszaadják. Hogy a legdíszesebb teremben is helyet foglaljanak, a keretről a magyar műipar gondoskodott, *Horti* Pál tervezetei után. A kép ára a keretben vidékre bérmentes szállítással 130 korona, de hét koronás havi részletekre is megrendelhető a kiadónál. A *Könyves Kálmán* ilyen művészies reprodukcziók kiadásával sokat tehet a Németországból behurczolt olajnyomatok kiszorítására és terjeszti a művészetet, az ízlést és magyarságot.

A kuruczok Párisban. Berczik Árpádnak «A kuruczok Párisban» czímű háromfölvonásos vígjátékából, mely a Nemzeti Szinház jövő heti újdonsága lesz, nagyban folynak a próbák. A szinház a darabot új, díszes kiállítással hozza színre; a díszletek és jelmezek stilszerűek lesznek, nevezetesen a Rátki-huszárok egyenruhái korhű képek és párisi minták szerint készülnek.

Népszinház. Október 11-ikén jó fogadtatásban részesült egy eredeti operette, «*Casanova*», melynek szövegét *Faragó* Jenő írta, zenéjét *Barna* Izsó szerezte. Faragó Jenő Casanováról, a XVIII-dik század kalandorának ismert pikáns történeteit vette alapúl. A színpad és a könnyű természetű operettek hatását eléggé ismerve dolgozott ki egy estére való és zene mellé szánt szöveget nem bő elmésséggel, vagy szellemmel, de formát tartott benne. Casanova lovaghoz oda képzelte azonban Don Juan és Fauszt komorvégű legendáját és a vidám, léha szerelmeskedő tragikusan enyészik el az operettet néző közönség szeme elől. *Barna* Izsó zenéje megtetszett az első hallás után, s a közönség estenkint egészen megtölti a szinházat. *Küry* Klára nagy vidámsággal játszsza a hármas női szerepet. Tetszett a czímszerepben *Nyárai* is, a szinház új tagja, hangban, játékban jóraváló erő.

Blaha Lujza búcsúfölléptei a Népszinházban. *Blaha* Lujza most tartja utolsó föllépteit a Népszinházban legjobb népszinműi szerepeiben. A Nemzeti Szinház mint örökös tagot szerződtette nagy művészetének elismeréséül s Blaha Lujza most visszavonúl a Népszinháztól, melynek legfényesebb estéi és sikerei megnyílta óta az ő nevével vannak összekötve. Búcsúföllépteinél a közönség folyton ünnepli, tapsolja, éljenzi és koszorúzza.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia október 13-iki ülésén, *Pauler* Gyula elnöklésével *Wertheimer* Ede tartott felolvasást Napoleon fiáról, a reichstadti herczegről, «A reichstadti herczeg politikai állása» czímen. Uj, kiadatlan források alapján, leginkább a bécsi levéltárakból irta meg dolgozatát Napoleon fiáról, kit Bécsben neveltek és őriztek. Wertheimer a felolvasott részben egykorú politikusok iratait idézi, hogy mikép vélekedtek az ifjú herczegről, annak jövőjéről és a politikai állapotokról. Ha megjelenhetett volna Franczia országban, trónra emelik. Ausztria azonban, bár érdekei nem tiltakoztak ellene, nem akarta trónra emelni, s az ifjú herczeg is betegeskedni kezdett. 1832 májusában Metternich a következőket írja a párisi követnek, Apponyinak Párisba: «A herczeget már halottnak tekintem. Az a tüdőbaj lepte meg, a mely nem kiméli ugyan az embert az élet egyetlen korszakában sem, de a huszonegy éves korban föltétlenül megöli.» És II. Napoleon nemsokára, a dicsőség küszöbén talán, a messzi idegenben, számüzetésben meghalt s halálával egy időre nagyon könnyített a politikusok gondjain.

A Kárpát-egyesület új dísztagja. A magyarországi Kárpát-egyesület dr. *Darányi* Ignácz földmivelésügyi minisztert dísztagjává választotta. A miniszternek a megválasztásról szóló oklevelet a képviselőházban e hó 15-ikén délelőtt küldöttség adta át, melynek szónoka *Münnich* Aurél országgyűlési képviselő volt.

A miniszter megköszönte a kitüntetést és azt mondta: mindig arra törekedett, hogy a *Tátra déli lejtője magyar kézben maradjon*; oly sok fontos érdek van ahoz fűzve, hogy azt bővebben magyarázni nem szükséges. Csendesen, de folytonosan haladunk ebben az irányban, talán nem is múlik el fél esztendő, hogy valami ebben a tekintetben ne történnék. De még csak a dolog kezdetén vagyunk, ezt nemzedékről-nemzedékre kell folytatni. Miután most már maholnap a kincstár, legalább a déli lejtőn egyike a legelső birtokosoknak, ebből folyik az a kötelesség is, hogy a kincstár vezető és irányító szerepet játsszék és reméli, hogy ebben az irányban sokat fogunk tehetni és számít az egyesület hazafias támogatására. A miniszter szavait nagy tetszéssel fogadták.

A Néprajzi Társaság október 15-ki ülésén *Vikár* Béla tett jelentést a nyáron folytatott népköltési és etnografiai gyűjtéséről s néhány székely ballada s néhány szövegtelen nóta melódiáját is bemutatta fonográfon. A nyáron gyüjtött Nyitrában, Barsban, Nógrádban, Tolnamegyében, legtovább és leggazdagabb eredménynyel pedig a székelyek között. A Székelyföldön másfél hónapot töltött Vikár s összegyűjtött mintegy *háromszáz*, jobbára ismeretlen melódiát, *négyszáznál* több vers-szöveget, köztük egy eddig ismeretlen népballadát, száznál több lirai verset, köztük menyegző-dalokat s mintegy harmincz darab szövegtelen figurás nótát, a melyet behegedültek vagy beklárinétoztak a fonográfba. Vikár után *Gönczi* Ferencz olvasott föl a számok jelentéséről a göcseji néphagyományban.

MI UJSÁG?

A kolozsvári ünnepek. Kolozsvár fényes ünnepélyeiről ezikkekben és képekben adunk ismertetést, és társlapunk, a «Politikai Ujdonságok» is bő részletességgel szólt a történtekről. Az ünnepnapok gazdag és lelkesedéstől áthatott eseményeiből fölemlítünk itt még némely részletet.

Az ünnepélyek már e hó 11-ikén kezdődtek a vendégek érkezésével, a miniszterek, az országgyűlés tagjainak, este pedig József Ágost főherczegnek fogadásával. Az ünnep első mozzanata volt az *Erdélyi Irodalmi Társulat* díszgyűlése. Jókai Mórt, a ki feleségével együtt érkezett Kolozsvárra, küldöttség hivta meg a gyűlésre. Ott volt Hegedüs Sándor, Zichy Jenő gróf és számos budapesti vendég. Bartha Miklós országos képviselő tartott emlékbeszédet Mátyás királyról s Mátyást mint hadvezért, diplomatát és nemzeti királyt méltatta. Azután Szabolcska Mihály szavalta el alkalmi költeményét, majd Jankó Abigél (néhai Jankó János festőművész leánya) Jókainak azt a versét, a melyet a költő annak idején maga szavalt el Mátyás király emléktáblájánál. Este a várost kivilágították. Október 12-ikén délelőtt 10 órakor kezdődött maga az *ünnepély*. Midőn a szoborról lehullt a lepel, nehány pillanatig néma csendben nézte mindenki Mátyás király hatalmas alakját. Egyszerre fölviharzott a tetszés, harsogott az éljen. *József Ágost* főherczeg bemutattatá magának a szobor alkotóját, *Fadrusz* Jánost s a művész társaságában járta körül a szobrot.

A szobor ünnepe után következtek Mátyás király szülőházában az Erdélyi Kárpát-Egylet *néprajzi*

A SIKETNÉMÁK VÁCZI ORSZÁGOS INTÉZETÉNEK ÚJ ÉPÜLETE.

múzeumának megnyitása és *az egylet Erzsébet-lobogójának fölszentelése*. Báró Feilitzsch Artur képviselő, az egylet elnöke üdvözölte itt a főherczeget, ki mellett báró Wesselényi Istvánné foglalt helyet, mint a zászlóanya, Auguszta főherczegnő helyettesítője. A zászló megáldása után a szokásos szögbeverések következtek, ezután pedig a főherczeg a múzeum gyűjteményeit szemlélte meg. Délután három órakor nyílt meg a szépművészeti társaság *műkiállítása* a sétatéren levő korcsolyacsarnokban. A megnyitásra megjelent főherczeget *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter köszöntötte. A kiállítás gazdag és érdekes, a festmények, szobrok hét termet foglalnak el. A főherczeg délután még az országgyűlés két házának tisztelgését fogadta és este 11 órakor utazott el Kolozsvárról; *Széll* miniszterelnök is ekkor utazott el. Október 13-ikára maradt az egyetemi új épületek és igazságügyi palota fölavatása.

A kolozsvári *Nemzeti Szinház* e hó 12-iki díszelőadását Jókainak ez alkalomra írt prológja nyitotta meg, melyet Tövölgyi Margit szavalt el. A költemény végén szép csoportozatban Mátyás alakja tünt fel. Előadták még Kisfaludy Károlynak a Mátyás életéből vett «*A hűség próbája*» czímű kis vígjátékát és Mosonyi Mihály «Szép Ilonka» operájának egy felvonását.

A budapesti szinházak is megülték Mátyás király emlékét e hó 12-ikén. A *Nemzeti Szinházban* a délutáni népies előadáson Balog Istvánnak egykor oly kedvelt «Mátyás diák» színművét játszották el. Este volt a díszelőadás. Jókai «Apotheozisét» szavalta el Fáy Szeréna s aztán színre került Szigligetinek «Mátyás király lesz» czímű történeti drámája. Az előadást hétfőn ismételték.

Fadrusz János Kolozsvártt. A Mátyás-szobor alkotóját, *Fadrusz* Jánost, ki még az ünnepélyek után is Kolozsvártt maradt, a társadalom minden körében ünnepelték. Ritka egyértelműséggel üdvözölték sikeréért mindenütt. Fáklyásmenettel is meg akarták tisztelni a művészt, de alkalmasabbnak találják az elismerés kifejezésére, hogy a város legközelebbi közgyülésén díszpolgárrá választására tegyenek javaslatot.

A Vörösmarty-szobor. A nagy költőnek emelendő szobor bizottsága október 14-ikén *Rákosi* Jenő elnöklésével ülést tartott, a ki bejelentette a szobor-pályázat eredményét, és hogy a beérkezett szobormintákat szétosztották egyletek iskolák és vidéki muzeumok számára. A biráló bizottság határozata alapján a szobor-bizottság elhatározta, hogy szükebb pályázat legyen *Kallós* Ede, *Ligeti* Miklós, *Róna* József, *Telcs* Ede és *Tóth* István között. A pályázat 1903 január 31-én délután négy órakor jár le. A pályaművek legkevesebb egy hétig lesznek kiállítva és ez idő alatt dönt is a bizottság, a mely, a mennyiben a pályázók közül valakinek megbizást ad, a megbizást nyert pályaművet nem díjazza. Az esetleges pályaterven túl, mint a mely nem kap díjat, a bizottság a következőképen díjazza a pályaműveket: az elsőt 3000 koronával, a másodikat 2000 koronával, a többit 1000—1000 koronával.

A Szögyény-család jótékonysága. Székesfejérvárról írják: *Szögyény Marich* László berlini nagykövet és családja, a kik tudvalevőleg az év egy részét csoóri birtokukon töltik, minden évben, mikor az idő hűvösre változik, gondoskodnak a csoóri szegény iskolásgyermekekről. A minap is, felruházó-ünnep volt a csoóri iskolában. A nagykövet leányai maguk osztottak ki kétszázötven gyermeknek téli ruhát; azonkívül könyvet, irószert, sőt még süteményt is adtak a szegény gyermekeknek. A tanítók is értékes ajándékot kaptak. A Szögyény-család jótékonyságát Janky József főtanító köszönte meg.

Szent István király budavári emlékszobra. A budavári koronázó Mátyás-templom környékének rendezésével egyidejűleg kiépítették a régi, úgynevezett Halász-bástyát, s annak közepére jön Szent István király lovas érczemléke, melyet Strobl készített. A szobor talapzatának föllállítását már megkezdték. Az egész haraszti kőből készül, négy sarkán négy hatalmas kőoroszlánnal. Négy oldalfalán pedig karrarai márványból farsgott domborművek a nagy király életének főbb mozzanatait tüntetik föl életnagyságú alakokkal. Ezek között van a templomalapítás, a várépítés és Bécs hódolása. E talapzatra jön Szent István szobra, mely az első királyt a koronázási palástban, fején a koronával és kezében a királyi lándsával örökíti meg. Lován gazdag bizanczi stílű szerszám. A lovas szobor bronzból készül, de érdekes kisérletképen egyes részeit arany- és zománczdiszítéssel látják el.

Jókai Nagy-Váradon. *Jókai* Mór nejével a kolozsvári ünnepek után Nagy-Váradra utazott, a hová e hó 13-ikán délután érkeztek. A vasútnál nagy sokaság üdvözölte és *Rimler* Károly polgármester mondta a köszöntő szavakat. A város díszhintaján hajtattak be a városba, hol este a szinházban díszelőadás volt, be a előadás után lakoma, melyet a Szigligeti nevét viselő irodalmi társaság rendezett. A társaság elnöke *Rádl* Odön köszöntötte fel a Jókai-párt. *Jókai* Nagy-Várad közönségére emelte poharát; érdekes beszédéből a következő részt közöljük:

«A mit tisztelt barátom és az irodalomban vezértársam, a «Szigligeti Társaság» elnöke élmondott, abban egész életem munkásságának jutalma van. O, legkiválóbb esztétikusunk, meggyőzött arról, hogy nem hiába küzdöttem az ideálizmus terén. Az életet én is ép úgy ismerem, mint a veristák. Tudom az ország és a világ társadalmának szennyét. De tagadom, hogy a mi az Istentől való munkához méltó, hogy az nem igaz. Hogy nem igaz a honszeretet, a női erény és a férfibecsület. Én pedig azt mondom, hogy ez az igaz, ezek a regulák; a rút csak kivétel. Ezt én így tanúltam hosszú pályámon, ez az én meggyőződésem.»

Egészségtani muzeumok. Dr. Liebermann Leo egyetemi tanár felhivást intézett az ország nagyobb városainak tanácsához egészségtani muzeumok felállítása érdekében. A muzeumok czélja az volna, hogy a lakosság megismerje egészségének és életének ellenségeit s a védekezés eszközeit s hogy az egészségtani ismeretek szemléltető módon terjesztessenek a nép között. A muzeumot egyszerű eszközökkel egy tágas s könnyen hozzáférhető helyen kellene berendezni s felszerelni az ivóvíz tisztántartására szolgáló különböző rendszerű eszközökkel, kutak és vízvezetéki berendezések rajzaival, mintáival, szellőztető készülékek, épitő anyagok, szobafestékek, fűtőberendezések, világítási eszközök, lakások, bútorok, ruhaneműek fertőtlenítésére szolgáló eszközök mintáival, a miket az ilyen eszközök készítésével foglalkozó gyárak saját érdekükben minden költség nélkül bocsátanának a muzeum rendelkezésére. Ezeket a tárgyakat az orvosok időnkint bizonyára szivesen ismertetnék s a muzeumok így igen hasznos szolgálatot tehetnének a közegészség ügyének.

Az ősz hajzat eredeti színének visszanyerése czéljából nagyon ajánlatos a «*Stella*» hajvizet használni, melynek rendkivüli előnye, hogy nem mint festék hat, de a haj eredeti színét állitja vissza. E szer készitője Zoltán Béla, budapesti gyógyszerész, ő cs. és kir. fensége József főherczeg udvari szállitója.

HALÁLOZÁSOK.

PETHŐ GYULA, a m. kir. földtani intézet főgeologusa elhunyt Budapesten e hó 14-ikén 54 éves korában. Avatott művelője volt a természettudományi irodalomnak, sok ideig társszerkesztője a «Természettudományi Közlöny»-nek, másodtitkára a Természettudományi Társulatnak. S úgy e társulatnak, mint a földtani társulatoknak egyik legbuzgóbb tagja volt. Temetése e hó 16-ikán délután a földtani intézetből történt. A díszes ravatalt a tanácskozó-teremben állitották föl. Az egyetem és műegyetem tanárai, a természettudományi társulat vezetői, a Nemzeti Muzeum ásványtani osztályának tisztviselői közül többen voltak jelen, a földtani in-

tézet tisztikara Böck miniszteri tanácsos főgeologus vezetése alatt s nagyszámú közönség; a rokonok közt Szily Kálmán, az akadémia főtitkára. Horváth Sándor evang. lelkész szép beszédben méltatta az elhunyt tudós érdemeit. A földtani intézet tisztviselői nevében Róth Lajos főbányatanácsos mondott beszédet, azután pedig Schmidt Sándor műegyetemi tanár, a földtani társulat s a természettudományi társulat nevében. Örök nyugalomra a kerepesi-úti temetőben tették sírba. A koporsót díszítő koszorúk közt volt egy keresztben fekvő geologus-kalapács, a melyet, mint működésének jelvényét, vele együtt a sírba bocsátottak. Az elhunytat barátain, tisztelőin kívül egyetlen fia gyászolja.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Borosjenői és szentendrei Muslay Sándor, Nógrádmegye több ízben volt országgyűlési képviselője, 88-ik évében Rád községben. — Prohászka Nándor nyug. pénzügyi tanácsos és 48-as honvédfőhadnagy 75 éves korában Budapesten. — Liteczky János, a szabadságharczban a Cornides-féle guerilla vadászzászlóalj vitéze, 82 éves korában, Szepesváralján. — Markovics Vincze, 48-as honvédhuszár-százados 77 éves korában Budapesten. — Kovács Ferencz volt 48-as honvéd és a kalocsai takarékpénztár igazgatója. — Adler Móricz, akadémiai festő, 76 éves korában Budapesten; temetésén a Képzőművészeti Társulat és Nemzeti Szalon testületileg vett részt. — Mohn Lajos, a budapesti belváros egykori tekintélyes kereskedője, 72 éves korában. — Derrade Moroda Gyula író és hírlapíró Pozsonyban. Német nyelven írt hazafias szellemben. — Birmann Ede Ferencz, a svájczi konzulátus titkára, Haggenmacher Henrik gőzmalmának irodafőnöke, a hol 31 évig szolgált, 59 éves korában Budapesten. — Pádár Kálmán földbirtokos 69 éves korában Kenderesen. — Ifj. Kaszap Kálmán, Csepel község jegyzője. — Dr. Csapkay István, 32 éves korában Fiuméban. — Sarkady Kálmán, 30 éves korában Budapesten. — Mezey Béla gyógyszerész-gyakornok Bihar-Nagy-Bajomban 20 éves korában. — Bakody Lajos, öreg zongoraművész és zeneíró, ki három évtized előtt kedvelt művész volt, több zeneművet írt s ezek közt «Zrinyi» czímű zenekari művet. Az elhunyt dr. Bakody Tivadar egyetemi tanár testvéröcscse volt. — Dr. Kutják Ágoston, volt biharmegyei főorvos, városi bizottsági tag 78 éves korában Nagyváradon. — Almássi Glevitzky Sándor volt negyvennyolczas honvédszázados, volt kassai tanítóképző-intézeti tanár s a kispataki községi iskolaszék elnöke, nyug. biztosító-intézeti főtisztviselő 75 éves korában Sárospatakon. — Garay Rezső, cs. és kir. százados számvivő, életének 50-ik évében, Kisbéren.

Szigethy Béláné szül. Madarassy Klotild írónő Budapesten. A hatvanas és a hetvenes években buzgó munkása volt a magyar szépirodalomnak. — Csontosi Jánosné, szül. György Erzsébet, Csontosi János tankerületi kir. főigazgatósági tollnok s az akadémia levelező tagjának felesége 64 éves korában; a temetésen jelen volt a Magyar Tud. Akadémi több tagja, a Nemzeti Múzeum több tisztviselője is. Az elhunytat férjén és 84 éves anyján kívül nagyszámú rokonság gyászolja. — Salkovits Károlyné, szül. Erényi Emilia, Salkovits Károly miniszteri főmérnök neje 38 éves korában Dunakeszen. — Dr. Matisz Dezsőné, szül. Koraffy Jolán, dr. Matisz Dező kir. közjegyző felesége Körmöczbányán. — Krausz Ernőné, szül. bethlenfalvi T. Nagy Karolina 23 éves korában Székely-Udvarhelyen.

Szerkesztői üzenetek.

Táska-Buzsák, H. Gy. A török távoli rokonságban áll a magyarral, s a két nemzet egymás nyelvét nem érti meg. Csak egyes szavaik azonosok, mint pl. árpa, kapu, alma, bicsak, stb. Az egész török birodalom népessége körülbelől 40 millióra tehető, ennek azonban csak kisebb fele valódi török, vagyis ozmánli, a többi arab, görög, mór, szláv, kurd, albán és más kisebb-nagyobb néptöredékből áll. Az ozmanlik legnagyobbrészt Kis-Ázsia belsejében laknak. Török fajú törzsek laknak még Dél-Oroszországban, Közép- és Kelet-Ázsiában, de ezek bár hajdan igen hatalmasok voltak, most orosz, perzsa, vagy khinai fenhatóság alatt élnek. Törökül beszéltek a régi kunok is, a kiknek ivadékai ma tiszta magyarok.

H. E. Az Amerikában mutatkozó aranypénz hiánynak oka az, hogy a dél-afrikai háború miatt Transzválban szünetelt az aranytermelés s az arany hiányát eddig nagy részben Amerikának kellett pótolni. Azt hiszik, hogy mihelyt az afrikai bányákban a munka újból teljes erővel megkezdődik, az aranyhiány is magától meg fog szűnni.

A. M. A robbanó lövegek nagyot tökéletesedtek az utóbbi évtizedekben. Míg az 1870—71-iki franczia-német háborúban egy közönséges gránát csak 19—30 darabra robbant szét, mostanában már 240—250 szilánkra törik. Egy piroxilinnel töltött 70 fontos bomba 1200 darabra szakad s így valamely tömegben álló csapattest közepébe esve 2—300 embert egyszerre megölhet.

Gondolatok. Nagyobbrészt nem újak már, az mi új van pedig köztük, nincs olyan formába öntve, hogy közölhető volna.

Vadász. A jávorszarvas épen úgy kiveszőfélben van már, mint a bölény. Régen hazánk területén is tenyészett e pompás állat, sőt a szomszéd Galicziában még 1760-ban is lőttek egyet. Ma már csak keleti Poroszországban és a svéd hegyi erdőkben él még pár száz példány.

Kisértés. A témája inkább visszataszító, mint érdekes; az ilyen kényes tárgyakat még a legnagyobb tehetség sem igen tudná elfogadhatóvá tenni. Csodálatos: a nagy város éjjeli hangulatában ne volna érdekesebb, a költő figyelmére méltóbb dolog, mint az efféle? Pedig a kis vers különben nincs egészen ügyetlenül megírva.

Az én tavaszom. Ipoly partján. Várromon. Az elsőnek csinos nyelve elég hangzatos, bár még kissé kezdetleges verselése mintha némi tehetséget sejtetne. A jó véleményt azonban alaposan lerontja a másik kettő. Az «Ipoly partján» csupa banális népszinműi poézis, a vége meg épen lapos próza. A drégelyi vers még ennél is kevesebbet ér. Micsoda vers az, a melynek egy harmadrészét — szerző itélete szerint — ha tetszik, ki is lehet hagyni?

SAKKJÁTÉK

2297. számu feladvány. Fuss O.-tól.

SÖTÉT.

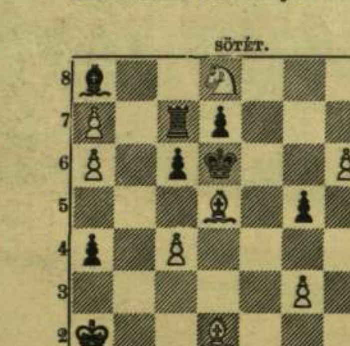

VILÁGOS.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

A 2280. számu feladvány megfejtése Pradignat E.-től

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.* *Sötét.*
1. f5—f6	d6—d5 (a)	1. ...	Ke4—d5 (b)
2. Ff1—d3 †	Ke4—d3:	2. Vg2—e2	t. sz.
3. Hf3—e5: mat.		3. Ve2—c4 mat.	

b.		*c.*	
1. ...	H t. sz. (c)	1. ...	Ke4—f5
2. Vg2—e2 †	K t. sz.	2. Vg2—g5 † stb.	
3. V mat.			

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Beniczky Sándor. — *Csomonyán:* Németh Péter. — *Lipótvárott:* Hoffbauer A. — *Bakony-Szentlászlón:* Szabó János. — *Kecskeméten:* Balogh Dénes. — *Fakerten:* Kintzig Róbert. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 39. számában megjelent képtalány megfejtése: *Toldi szerelme.*

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utcza 9.

A Szinye-Lipóczi Lithion-forrás
Salvator kitünő sikerrel használtatik
vese-, húgyhólyag-, húgydara- és köszvénybántalmak ellen, vizeleti nehézségeknél, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál.
Diuretikus (viz. hajtó) hatású.
Vasmentes! Könnyen emészthető! Csiramentes!
Kapható ásványvizkereskedésekben vagy a Salvator-forrás igazgatóságánál Eperjesen.
Budapesten, főraktár Édeskuty L. urnál.
9485

Alapittatott 1865-ben.
A legjobb bel- és külföldi
zongorák, pianinók és harmoniumok
legolcsóbban kaphatók

Heckenast Gusztáv
zongoratermében
Budapest, IV., Gizella-tér 2
(Váczi-utcza sarkán).
Ehrbar udvari zongoragyár
Schiedmayer és fiai stuttgarti udvari zongoragyár magyarországi egyedüli képviselete. Valódi amerikai harmoniumok. 9720
Nagy kölcsönző-intézet. **Árjegyzék ingyen.**

A mozdonyvezető tréfája.

Harmat Miki mozdonyvezető azt a felfedezést tette, hogy az ő jobb keze, már mint fűtője Bélés Jankó, egészen helyén való legény lenne a talpán, ha a feje is helyén való volna. A fűtőnek elég nagy volt az ő feje, de még nagyobb volt az az impertinenczia, a mi kisugárzott belőle, legkivált ha szesz honolt a káputban. — Ezen segiteni kell, gondolta a masiniszta, és amugy titokban **dr. Brok**-féle port kevert a Jancsi literjébe. A kura használt és Jancsi alább hagyott a házsártoskodással, meg a literezéssel is, mert hát a **dr. Brok** (angol tanár) **pora** kisegiti még a legrakonczátlanabb agyvelőt is. A **dr. Brok** pora **meggyógyit** *indulatosságból, megerőltetéstől, hüléstől, melegtől, vérszegénységtől, migréntől, sőt más bajoktól támadt makacs* **fejfájást** is. (1 por 20 kr., 11 por 1 frt 50 kr.) Dr. Brok pora csupán ártalmatlan növényi szereket tartalmaz, szivre nem hat, ment minden utóhatástól — **jótállás mellett.** Kinek **Brok**-féle porra van szüksége, forduljon csak a «**Diana**» **gyógyszertárhoz Budapest, Károly-körut 5,** a honnan postán is szállitják a világ minden részébe. 9356

Használjon
Kerpel-féle kézfinomító folyadékot, a kezet 3 nap alatt bársony simára és hófehérré teszi. Egy üveg 70 fillér. Postai szétküldés: Kerpel gyógytár, Budapest, Lipót-körut 28. Négy üveg rendelésnél bérmentve. 9689

Burmester a világhírü hegedű-művész húrjait **Reményi Mihály** műhangszerkészitőnél, a m. kir. zene-akadémia szállitójánál szerzi be.

Specialista hegedű-javításokban, melyek a legművésziesebben készíttetnek jótállás mellett.
A hangfokozó gerenda feltalálója, mely bármely hegedű vagy gordonkába alkalmazva annak sokkal erősebb, szebb és kellemesebb hangot ad.
Budapest, VI. kerület, Király-utcza 44/o.
Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. 9482

BRÜLL IRMA
Budapest, IV., Zsibárus-utcza 1. 9717

Van szerencsém az előkelő hölgyvilággal és nagyrabecsült vevőimmel tudatni, hogy szokásos párisi és bécsi bevásárlásaimból visszaérkezve, üzletemet **az őszi és téli divat legelegánsabb ujdonságaival** láttam el, melynek megtekintésére tisztelettel felhivom becses figyelmét. Tapasztalt visszaélések elkerülése végett kénytelenitve vagyok szives tudomására hozni, hogy **23 év óta fennálló elsőrangu női kalapüzletem** úgy mint eddig, **most is kizárólag Zsibárus-utcza 1. szám alatt** létezik, semmiféle fióküzletem nincsen és igy nem tévesztendő össze egy **hasonló nevü** üzlettel, melylyel **semminemű** összeköttetésben nem állok.
Vidékre készséggel küld 5—6 kalapot választékul.

Gyermekpadok

1 és 2 üléses, minden nagyságra szabályozható, valamint felnőtteknek is. Megakadályozza a rövidlátást, a hát elgörbülését, s buzdítják a gyermeket rendre és szorgalomra.
Ár: 30—60 koronáig.
Árlapokkal gyermekpadokról, tornaszerekről és iskola butorokról díjmentesen szolgálunk.
Feiwel Lipót utódai 9719
Budapest, IX. ker., Ipar-utcza 4. szám.

HOGY KARCSUVÁ váljunk és egyuttal egészségünket is megerősitsük, használjuk a Pilules Apollo-kat, melyeknek gyógyereje a (növényekből nyert) *Vesiculosine*. Ezenorvositekintélyek által jóknak elismert pilulák karcsuvá tesznek, hatásuk azonban nincs hátrányára az egészségnek, mint sok más készitmény. Nem hashajtók, hanem egyenesen a táplálkozásra és a zsiranyagsejtekre hatnak. — A túlságos testesség gyógyitásán kivül a «**Pilules Apollo**»-k szabályozzák a szervi működést, fiatalitják az arczvonásokat és megadják a testnek ismét az ügyességet és erőt. Ez a titka minden asszonynak, ki megakarja őrizni karcsu és fiatalos alakját. A «Pilules Apollo»-k a legkényesebb természetű mindkét nembelieknek használnak és nem árthatnak soha az egészségnek. A körülbelül két hónapig tartó gyógyitást könnyen be lehet tartani és végeredménye teljesen állandó. (Törvényesen védett védjegy). Egy üvegcse ára utasitással: K. 6.45 bérmentve; utánvéttel K. 6.75. — **J. Ratié**, gyógyszerész, 5, *Passage Verdeau, Paris, IX.* — Egyedüli raktár Ausztria-Magyarország részére: **Budapest, Török József,** gyógyszertára, Király-utcza, 12. 9321

Szépség! Az összes szépitőszereket fölülmulja a
Sirène-Crême. 9656
Ártalmatlan szer szeplő, májfolt, bőrhámlás, pörsenés, pattanás, bőratkák, az arczbőr vörössége, rovarok csipése és általában a bőr minden fájdalmas bántalma ellen; a ránczokat elsimitja. Tégely 3 korona. Hozzá a
Sirène-Poudre fehér, rózsa és créme szinben 3 korona és a
Sirène-Crême-szappan 1 drb 1 korona 20 fillér, egy doboz à 3 drb 3 korona.
Főraktár Budapesten: **Török József** gyógyszertára Király-utcza 12 és
Lueff Sándor illatszerésznél, IV., Váczi-utcza 9.
Egészség!

Kérem,
tessék ingyen és bérmentesen kérni legujabb árjegyzéket
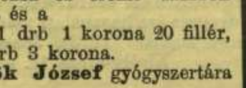
gránát ékszerekről, 396
CHRUNA FERENCZ JÓZSEF czégtől,
Budapest, 9699
IV. kerület, Kossuth Lajos-utcza 13.

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA
MAGYAR REMEKIRÓK
55 KÖTET
SHAKSPERE
ÖSSZES SZINMŰVEI
6 KÖTET
ÁRUK EGYÜTT:
240 KORONA
KÜLÖN:
Magyar Remekirók 220 kor.
Shakspere 30 kor.
Most jelent meg a **II. sorozat!**
TARTALMA:
Arany János munkái II. kötet. *Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Riedl Frigyes.*
Kossuth Lajos munkáiból. *Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Kossuth Ferencz.*
Reviczky Gyula összes költeményei. *Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Koroda Pál.*
Szigligeti Ede szinművei I. köt. *Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Bayer József.*
Vörösmarty Mihály munkái II. *Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Gyulai Pál.*
Az öt kötetből álló első sorozat tartalma:
Arany János munkái I. *Sajtó alá rendezte Riedl Frigyes.*
Vörösmarty munkái I. *Sajtó alá rendezte Gyulai Pál.*
Tompa Mihály munkái I. *Sajtó alá rendezte Lévay József.*
Garay János munkái. *Sajtó alá rendezte Ferenczi Zoltán.*
Csiky Gergely szinművei. *Sajtó alá rendezte Vadnai Károly*
Minden könyvkereskedésben kapható.

Legjobban bebizonyult tápláték egészséges és gyomor-bélbeteg gyermekeknek. **Kufeke féle gyermeklisztje.** Gyermekek kitünően fejlődnek tőle és nem szenvednek emésztési zavarokban. 9618

9714

GERMANDRÉE PORHANYÓS ÁLLAPOTBAN és TABLETTÁKBAN
Franczia szabadalom. A szépség titka, ideális illattal feltétlenül tartós, egészséges és diszkrét. A Germandrée az arczbőrnek egészséges és üde szint ad.
1900 évi Párisi Világkiállitás: **ARANYÉREM**
MIGNOT-BOUCHER, 19, Rue Vivienne, PARIS.
Kapható Török József gyógyszertárában Budapesten. 9681

Ha őszül a haja,
használja a „Stella"-vizet
(Hair Regenerator),
mely nem fest de a haj eredeti szinét adja vissza,
Uvegje 2 korona.
ZOLTÁN BÉLA gyógyszertárában
ő cs. és k. fensége József főherczeg udv. szállitója,
Budapest, V., Sétatér-utcza, Szabadság-tér sarkán. 9705

KWIZDA féle Korneuburgi marha táppor

Etrendi szer lovak, szarvasmarhák és juhok részére. 50 év óta a legtöbb istállóban használatban van étvágy — hiány s rossz emésztésnél, a tej javitására és a tehenek tejelőképességének fokozására, csontöréseknél. — 1/1 doboz ára 1 korona 40 fillér, 1/2 doboz 70 fillér. Csak a fenti védjegygyel valódi. Kapható minden gyógyszertárban és gyógyfüszerkereskedésben. Főraktár: **Kwizda Ferencz János,** cs. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bolgár fejedelmi udvari szállító, kerületi gyógyszerész, Korneuburg, Bécs mellett.
Magyarországi főraktár: **Török József gyógyszertára,** Király-utcza 12 és Andrássy-ut 26. 9648

+ Soványság +
Szép telt testidomok a mi keleti erőporunktól, 1900. évi párisi aranyéremmel kitüntetve 6—8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodásért kezesség. Orvosi rend szerint. Szigoruan becsületes. Nem szédelgés. Számos köszönőlevél. Ára kartononként 2 kor. 50 fillér. Postautalvány vagy utánvéttel. Használati utasitással.
Hygien. Institut 9365
D. Franz Steiner & Co.,
Berlin, 18. Königgrätzerstrasse 78.
Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógysz. Király-u. 12.

Hihetetlen és mégis igaz.

Csak 6 frt 50 kr. *ellenében küldök, míg a készlet tart, következőket:* 6 drb **mexikói ezüst asztalkés** 6 drb **mexikói ezüst evővilla** 6 drb **mexikói ezüst evőkanál** 6 drb **mexikói ezüst kávéskanál,** 6 drb *kitünő* **dessert-kés,** 6 drb *kitünő* **dessert-villa,** 2 drb *igen elegáns* **szalonasztal-gyertyatartó,** 1 drb **háztartási mérleg** *5 kgr. hordképességig,* 1 drb **kés- és villatisztitó-készülék,** 12 drb *finom enyhe* **toilette-szappan,** 2 drb **faldisz,** *igen divatos szobadisz.* 54 drb. *Mindez az 54 drb együttvéve* **csak 6 frt 50 kr. A mexikói ezüst teljesen fehér fém,** *mely* **szállodákban, vendéglőkben, pensionátusokban** *és ezer meg ezer* **magánházban** *kitünően bevált.* **Mexikói ezüstáruim** *tartósságáért és kiváló minőségéért* **25 évi írásbeli kezességet vállalok.** *Szétküldés a pénz előleges beküldése vagy utánvétel mellett* **Kann Ignácz által, kiviteli ház, Bécs, II., Lilienbrunngasse 17.** 9691

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.

UJDONSÁG!!

9700
Acetylen-zseblámpa,
a zsebben kényelmesen hordozható nagy, vakitófénynyel ég és sötét helyeket, lépcsőket, pinczéket stb. nappali világitással lát el. Praktikus, szolid és olcsó. Egy drb ára a pénz előleges beküldése esetén **K 1.20** franco utánvéttel 50 fillérrel drágább, 3 drb **3 kor.** 6 drb ára **5 kor.** Portó külön. Kapható **Kann Ignácznál, Wien, II. Lilienbrunngasse 17.**

HÖLGYEIM!
Ne rendeljenek addig ruhakelméket, mig őszi és téli szövet-ujdonságaim mintáit s nagy mosókelme mintakönyvemet, a melyeket ***ingyen és bérmentve*** *küldök, meg nem tekintették.*
WEINER MÁTYÁS
nőidivat áruháza,
BUDAPEST, 9701
VI. kerület, Andrássy-út 3.

Gyümölcs-, főzelék- és husconservákat,
aszalt főzeléket ajánl a legjobb minőségben az
Első Kecskeméti Conservgyár
Kecskeméten. 9640
Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Rozsnyay Mátyás chininczukorkája iztelen chininből.
Legjobb szer láz, váltó-láz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.
Láz ellen! Nem keserü!
Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fiumei vándorgyülésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.
Törvényesen védve
Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapiron Rozsnyay Mátyás néválaírása olvasható.
Utánzatoktól óvakodjunk
Főraktár: Budapesten TÖRÖK JÓZSEF gyógyszertárában, valamint minden gyógyszertárban. 9626
Továbbá a készitőnél: **Rozsnyay Mátyás** gyógyszertárában, Arad, Szabadság-tér.

Legjobbak saját nemükben a

MAGGI

élelmiszerek. 9711

Minden család számára legnagyobb értékkel birnak.

Maggi ízesitésre
minden leves-, bouillon-, mártás- s főzeléknek stb.
meglepően jó ízt kölcsönöz.
Néhány csöpp elegendő.
Üvegecskékben 50 fillértől kezdve.

FRANCZIA LEVESEK
1 tábla ára 15 fillér
és elég 2 adag erős, könnyen emészthető,

egészséges leveshez, mely csupán víz hozzátételével néhány perez alatt előállitható.
19 különféle fajtában.

ERŐLEVES-TOKOK
ára 20 fillér.

1 tok elég 2 adag legfinomabb erőleveshez, mely csupán forró vízzel leöntve, minden további hozzátétel nélkül, azonnal előállitható.

Egy kisérlet meggyőzőbb, mint bármely reklám.

Minden fűszer-, csemegekereskedésben és drogueriában kapható.

SERRAVALLO 9397
CHINA-BORA VASSAL
kitünő helyreállitó szer **gyengék, vérszegények** és **lábbadozók** számára. Ajánlva és használva orvosi kitünőségektől, 1200-nál több orvosi elismerőlevél.
Kitünő iz.
Kitüntetve több arany és ezüst éremmel.
Árak: 1/2 literes üveg K 2.40, 1 literes üveg K 4.40.
Kapható minden gyógyszertárban.
Serravallo J. gyógyszer. Triesztben.

Császárfürdő
BUDAPESTEN 9375
tél i és nyári gyógyhely.
Elsőrangu. E kénesvizü gyógyfürdő, páratlan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdőkkel pompás ásványvíz uszodákkal, hő- és kádfürdőkkel.
Prospektus ingyen bérmentve.

ESZMÉNYI KEBEL
érhető el a **Pilules orientales** által, Ratié gyógyszertárából Párisban, Passage Verdeau 5, az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnek ártana, az asszonyi **kebel fejlődését**, valamint a kebel **idomainak szilárdságát** biztositja. Egy üvegcse ára használati utasitással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest, Király-utoza 12. sz. 9619

Kapható minden gyógyszertárban. 9693

PÁRISI KIÁLLITÁSON KITÜNTETETT
ARCZSZÉPITŐ
KIRÁLYNŐ-CRÉME
csodás hatása azonnal nyilvánul!

Szeplő, májfolt, bőrtisztátlanság nincs többé. Kisimitja a ránczokat s a bőrt a legkésőbb korig simán és üdén tartja. Egy tégely 1 korona 40 fillér. **Királynő-hölgypor**, egész világon mint legjobb hölgypor, használva 3 szinben. 1 doboz 1 kor. 40 fill. **Királynő-szappan**, 1 drb 1 K. Kapható mindenütt. Főraktár: **Temesváry J.** gyógyszerésznél **Zomborban** és **Török J.** gyógyszerésznél Budapest, Király-uteza 12. 9976

FÖLDES-féle MARGIT-CRÊME 9353
gyorsan és biztosan ható szer szeplő, máj- és bőrfoltok, kiütések, pattanások és mindennemü bőrbaj ellen. Rögtön hat.
Zsirtalan. Artalmatlan. Kapható mindenütt.
Ára 1 korona.
Készíti: **Gutori FÖLDES KELEMEN**
gyógyszerész Aradon.
Főraktár: **Török József** gyógytárában **Budapesten.**
A közönség megtévesztését czélzó utánzatoktól óvakodjunk.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

KNUTH KÁROLY
mérnök és gyáros.
Cs. és kir. fensége József főherczeg udv. szállitója.
Gyár és iroda:
Budapest, VII. ker., Garay-utcza 10.

Központi viz-, lég- és gőzfütések, légszesz- és vizvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vizerőmüvi emelőgépek stb. 9692
Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készittetnek.

WACHTL ÉS TÁRSA
fényképészeti czikkek raktára 9663
BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).
Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA ezelőtt **KRONFUSZ** 9704
csipke, vegyészeti tisztitó- és müfestő-intézete megnagyobbitatott erőmüvi szönyegporló és szőrmeáru megóvó-intézettel. — Megbizások átvétetnek:
VIII., Baross-utcza 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő főkiizletekben:
IX., Calvin-tér 9. V., Harminczad-utcza 3. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16.
Telefon 57—08. VIII., József-körút 2. szám. *Telefon 57—08.*

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.
Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi disztárgyak.
Üzlethelyiségünk nem a Lánczhiddal szemben, hanem az **Akadémia mellett a Béla-utcza sarkán létezik.** 9706

Brünner Testvérek
BUDAPEST, 9674
Koronaherczeg-u. 3. sz.
Légszeszluszter, villamosluszter, petroleumlámpák dús választéka.

Ujdonság: legjobb szerkezetü szeszégő.

BELICZAY BÉLA 9718
mézeskalácsos és viaszgyertyaöntő, méz-, viasz- és fáklya-raktára.
Alapittatott 1833.
Budapest, VII., Csányi-utcza 3. szám, saját házában.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA
GÖRÖG ISTVÁN
BUDAPEST
V. ker. Kossuth Lajos utcza 15. sz.
Nagy választék mindenféle üvegekben.
Asztali készletek stb.

Igen jutányos árakon.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papiráru és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utcza 38. Telefon 91—48.
Gyárt nagybani elárusitásra következő új czikkeket
leghomogén családi dobozokat és **illszboritékokat** (levélpapirokat s boritékokkal), névjegykártyákat, ványlapokat, **gyászlevélpapirt**, ryásznévjegyeket. Saját gyártmányu **fémsarokkal** ellátott **rajztömböket**, szekrénycsipke és torta-papirokat, továbbá papirtányérokat, plakátcsőreket és különféle összehajtható dobozokat.

Állandó kiállitás a fenti czikkekből a városligeti iparcsarnokban megtekinthető. 9307

Franklin-Társulat nyomdája, Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4. sz.

43. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 26.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12 korona. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 16 korona, félévre 8 korona. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egész évre 10 korona, félévre 5 korona. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A DOBÓ-ÜNNEP EGERBEN.

Most háromszázötven éve bőven áztatta a vér hazánk földjét, de a vérből dicsőség sarjazott, mely soha el nem enyészik s mindig be fogja ragyogni fényes sugaraival a magyar nevet. Ha előbb is, utóbb is száz meg száz csatában be nem irta volna a magyar kardjával nevét a történelem könyvébe: ez az egy év, az 1552-ik esztendő, maga feljegyzett volna három olyan hősi küzdelmet, melyek méltán helyet foglalnak minden idők és nemzetek legbámulatosabb harczai között. Az annyit magasztalt termopilei hősöknél nem állanak hátrább Szondy, Losonczi, Dobó és magyar vitézeik.

A drégelyi és temesvári hősök hiába vérzettek s osztályrészük csak az el nem muló dicsőség lett, de harmadik társuk, Dobó szerencsésebb volt: az ő bátorságát a győzedelem sikere is koszorúzta; megtartotta a kezére bizott várat s ezzel együtt talán az országot is, mert megakasztotta az orkán módjára előre törő ozmán hatalmat s új erőt, új bátorságot öntött a csüggedő lelkekbe, új ellenállásra lelkesitette azokat.

Az 1552-ik évben két hatalmas sereget küldött a nagy Szulejman szultán Magyarország meghódítására, Achmed fővezért és Ali budai basát. Rendre foglalták el a várakat; amannak csapásai alatt elesett jó Losonczi István, Ali pedig Szondy Györgyöt látta meghalni. Úgy látszott, minden veszve van, a nagyszámú, vitéz, jól felszerelt, gyakorlott török seregnek senki és semmi se bir ellenállni. Csüggedés, rémület szállta meg a szíveket s már a fontos Szolnok várának őrsége is kardcsapás nélkül menekült.

De állott még Eger vára, élt még Dobó István.

Achmed és Ali győzedelmes seregei egyesültek a Tiszánál és szeptember elsején megindúltak Eger megvételére.

Eger vára ekkor nagyon siralmas állapotban volt, ámbár Dobó, a ki már négy év óta parancsolt benne, ez idő alatt sokat javittatott, épittetett rajta. De azért Ali basa még mindig csak «rozzant akol»-nak s «gyermek-szobá»-nak nevezgette. Négy kapuja s nehány gyenge bástyája volt mindössze, a várost pedig csak palánk fogta körül. A felszerelés is ehhez való volt. Az ostrom előtt néhány héttel még ágyú és tüzér is alig került a várban, úgy kért kölcsön Dobó néhány ágyút Bebek Ferencztől, Serédi Benedektől és Perényi Gábortól s csak azután fogadott kilencz, ágyúhoz értő embert. Majd tizenhárom sebészt, «borbélyt», mindenféle mesterembereket és sütő asszonyokat fogadott. A vár őrsége kezdetben csak 400 emberből állott, ezek száma azonban Dobó buzgólkodására a környékbeli nemességből s egyéb harczra képes emberekből jócskán felszaporodott s a vár népessége a benn maradt 59 asszonynyal és gyermekkel együtt a Tinódi Sebestyén adata szerint összesen 1935 volt.

Szintén Tinódi mondja, hogy az ostromló

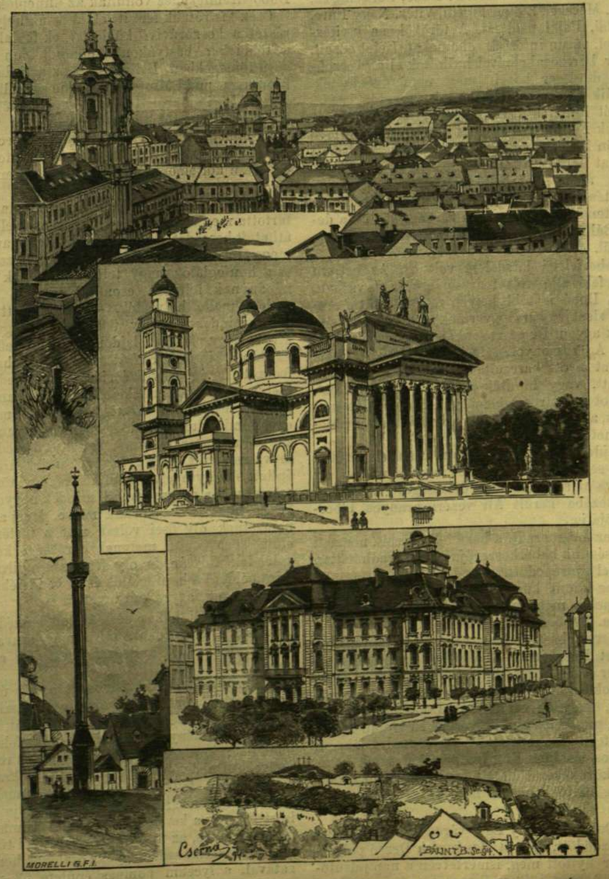

EGER: A VÁROS. — A SZÉKESEGYHÁZ. — A TÖRÖK MECSET. — A LYCEUM. — A VÁR.